

Чистай муниципаль районы Татар Сарсазы
балалар бакчасы житәкчесе белән расланган



Садыйкова Г.Х.

Муниципаль мәктәпкәчә
белем бирү бюджет учреждениясе
Татар Сарсазы балалар бакчасының
белем бирү өлкәсе буенча комплекслы тематик план
(4-5яшькә)

Тәрбиячеләр:
Ахметзянова Р.Д.
Билалова А.З.

Чистай муниципаль районы Татар Сарсазы
балалар бакчасы житәкчесе белән расланган

_____ Садыйкова Г.Х.

Муниципаль мәктәпкәчә
беләм бирү бюджет учреждениясе
Татар Сарсазы балалар бакчасының
беләм бирү өлкәсе буенча комплекслы тематик план
(4-5яшькә)

Тәрбиячеләр:
Ахметзянова Р.Д.
Билалова А.З.

Эчтэлөк:

1.- Белем бирү өлкәсе “Танып белү үсеше”

- бербөтен дөнья белән таныштыру.....3
- сөйләм теле үсеше12
- матур әдәбият уку.....17

2.-“ Сэнгать ижаты үсеше”

- кисеп-ябыштыру.....22
- әвәләү.....25
- рәсем ясау.....29

3.- «Речевое развитие»

- по обучению русскому языку.....35

4. - “Физик үсеш»

- физик культурадан.....48

5. - “Танып белү үсеше”

- математик күзаллау формалаштыру56

**Белем бирү өлкәсе “Танып белү үсеше”
уртанчылар(4-5) яшьтәгеләр өчен
бербөтен дөнья белән таныштыру
буенча комплекслы - тематик план**

Аңлатма язуы.

Безнең балалар бакчасының уртанчылар(4-5) яшьтәгеләр өчен бербөтен дөнья күренешен формалаштыруның үсешен 1) Н.Е.Вераксының “Туганнан алып мәктәпкәчә”, 2) М.А.Васильеваның “Балалар бакчаларында тәрбия һәм белем бирү программалары, 3)Ф.В.Хәзрәтова, 3.Г.Шәрәфетдинова, И.Ж.Хәбибуллина “Туган телдә сөйләшәбез”/ методик кулланма аша тормышка ашырыла.

“Танып белү- сөйләм теле үсеше” юнәлеше үз эченә “Бербөтен дөнья күренешен формалаштыру” ны да ала.

Бербөтен дөнья күренешен формалаштыру үсешенә эчтәлегә балаларның әйләнә-тирәдәге кешеләр белән аралашу алымнарына ия булуы үсешенә, танып белү кызыксынучанлыгын жәелдерүгә юнәлдерелгән.

Бу максатларга түбәндәге мәсьәләләрне чишү аша ирешелә:

- сз сенсорик үсеш
- сз бербөтен дөнья күренешен формалашуы, балаларның белем дәрәжәсен киңәйтү
- сз олылар һәм яшьтәшләре белән иркен аралашуны жәелдерү
- сз балаларның сөйләм нормаларына практик ия булуы
- сз беренче бәяле күзаллауларын формалаштыру

Ел ахырында уртанчылар төркеме балалары үзләштерәләр:

- тирә-юньдәге әйберләрне танырга һәм әйтергә
- тәрбиячеләргә һәм гаиләдәге кешеләргә исемнәрен әйтергә
- йорт һәм кыргый хайваннары, аларның балаларын танырга һәм әйтергә.

сз яшелчә, җиләк-җимешләрне аерырга

сз якин тирәдәге кайбер агачларны, табигатьнең сезонлы күренешләрен аерырга

Уртанчылар төркемендә бербөтен дөнья күренешләрен формалаштыру оештырылган белем бирү эшчәнлегә атнага 1 тапкыр, чәршәмбе көнне, 20 минут вакыт белән үткәрелә. Милли- региональ компонент оештырылган белем бирү эшчәнлегенә бер өлеш булып тормышка ашырыла/ татар халык уеннары, җырлары, әйтеңүләре кулланыла/.

Программа бүлекләр буенча предметара бәйләнешне тормышка ашыруны исәпкә алып төзелде:

1. “Физкультура” белем бирү өлкәсе. Татар халык уеннары уйнала.
2. “Җыр- бию” белем бирү өлкәсе. Халкыбызның балалар өчен язылган җырлары тыңлана.
3. “Матур әдәбият” белем бирү өлкәсе. Әйтеңүләр, табышмаклар, шигырьләр кулланыла.
4. “Элемтә” белем бирү өлкәсе- сөйләм теле. Сүзләргә дөрес аңлаешлы ачык итеп әйтү.

Ай	Атна	Программа эчтөлөгө (база компоненты)	Милли-региональ компонент	Чыганагы
Сентябрь	1	«Без балалар бакчасында» Балаларда үз-үзөннө тоту кагыйдэлөрөн формалаштыруны дөвам итү;ягымлы сүзлөр куллану хисабына сүзлек байлыгын активлаштыру.Балаларның кызыксынуын,игътибарын,хәтерен үстерү.	«Ак куянкай” уены	Туган телдә сөйләшәбез. 22 бит.
	2	“Безнең китаплар” Балаларда китапларга карата кызыксыну формалаштыруны дөвам итү, сыйфат билгеләрен куллану хисабына сүзлек байлыгын активлаштыру.Балаларның игътибарын,хәтерен үстерү.Балаларда китапка карата хөрмәт тәрбияләү.	Хәкимжан Халиковның “Китаплар докторы” шигырен уку.	Туган телдә сөйләшәбез. 24-26 бит.
	3	«Безнең яраткан апабыз” Тәрбияче ярдәмчесе һөнәре турында балаларның күзаллауларын формалаштыруны,таныш һөнәрләр атамасын ныгытуны дөвам итү.Балаларның игътибарын,хәтерен,сүзлек байлыгын үстерү.Балаларда өлкәннәр хезмәтенә карата хөрмәт тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез. 26-29 бит.
	4	«Көз.Басуга бару”. Балаларны транспорт һәм аның төп билгеләре белән таныштыруны дөвам итү.Яшелчәләр турында белемнәрне ныгыту.		Туган телдә сөйләшәбез. 29-32 бит.
Октябрь	1	«Куян күчтәнәчләре” Балаларның көз,көзгә уңыш турындагы күзаллауларын киңәйтү; яшелчәләр(кыяр, суган,помидор)турындагы белемнәрен ныгыту.Яшелчәләрне(кыяр, суган,помидор) тышкы күренешләре буенча аера белү осталыгын, игътибарын,кабул итүләрен, диалоглы сөйләмен, сенсор сәләтләрен үстерү.Балаларда сорауларга җавап бирү теләге тәрбияләү.	Табышмаклар әйтү.	Туган телдә сөйләшәбез 33-36 бит.

	2	«Көзге яфраклар.Күгәрчен». Балаларны көзнең характерлы билгеләре белән таныштыруны давам итү;көзге яфраклар турындагы белемнәрен тирәнәйтү,күгәрченнең тышкы кыяфәте турындагы белемнәрен,хәрәкәтләрен ныгыту, ш,г авазлар әйтелешен активлаштыру.Балаларның игътибарын,кабул итүләрен,хәтерен, күзәтүчәнлеген үстерү. Балаларда пөхтә эшләү теләге һәм кошлар турында кайгыртучанлык тәрбияләү.	“Яфрак бәйрәме”(Р.Еникеева көе, Л.Лерон сүзләре) жыры кулланы.	Туган телдә сөйләшәбез 37-40 бит.
	3	«Әти,әни һәм мин» Балаларның гаиләләре турындагы күзаллауларын киңәйтү.Балаларның фикерләвен,хәтерен,хәрәкәт активлыгын үстерү.Балаларда туганлык хисләре тәрбияләү.	“Безнең гаилә” Г.Тукай.	Туган телдә сөйләшәбез 40-42 бит.
	4	«Мин һәм кешеләр» Балаларга кешенең үсеше турында күзаллаулар бирү, төрле яшътәге һәм женестәге кешеләрне аерырга өйрәтү;кешеләрнең бер-берсеннән аерылып торуын(яше,женесе белән генә түгел,ә характер үзенчәлекләре, киеме,шөгыле белән дә аерылуын) аңлату.Сөйләмнәрен, логик фикерләүләрен үстерү.Әйләнә-тирәгә яхшы мөнәсәбәт тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 43-46 бит.
Ноябрь	1	«Мин-үзем өчен иң кадерле кеше» Балаларда үзләренең уникаль(бердәнбер)һәм кабатланмас шәхес булулары турында күзаллаулар формалаштыру.Балаларның үзаңнарын үстерү.Тышкы кыяфәтләренә игътибарлылык тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 47-48 бит.
	2	«Минем данлыклы шәһәрәм» Балаларны туган шәһәре белән таныштыруны давам итү; шәһәрнең тарихы, Татарстан Республикасы турында белем бирү.Балаларның кабул итүләрен, игътибарын, диалоглы сөйләмен үстерү.Балаларда туган шәһәр белән горурлану хисләре, төзүче һөнәренә хөрмәт тәбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 49-51 бит.
	3	«Минем туган илем-Рәсәй».		Туган телдә сөйләшәбез

		Балаларда туган ил, аның тарихы, флаг(элэм) турында күзаллауларын формалаштыру.Балаларның кабул итүлөрен,сүзлөрне,кыска фразаларны ачык әйтү осталыгын, игътибарын үстерү.Балаларда туган илгә мәхәббәт, төгәллек тәрбияләү.		51-53 бит.
	4	«Кар кызы, кар бөртеге бездә кунакта» Яңа ел уңаеннан балаларның тирә-юнь турындагы күзаллауларын киңәйтү, курчак киёмнәренәң билгеләре белән таныштыруны дәвам итү; төзү детальләрен аеру һәм атауны(куб, пластина, кирпич,борыс) ныгыту, аларны төзүдә кулланырга өйрәтү.		Туган телдә сөйләшәбез 54-56 бит.
Декабрь	1	«Яңа ел уенчыклары» Балаларны Яңа ел бәйрәмен каршыларга әзерләү, чыршы уенчыклары белән таныштыру, пыяладан ясалган уенчыкларның,предметларның билгеләрен ачыклау(үтә күренмәле, төсле, шома, салкын, ватылучан);балаларның сенсор сәләтләрен һәм кызыксынуын, күзәтүчәнлеген үстерү.Чыршы уенчыкларына сак караш тәрбияләү.	В.Вәлиева “Чыршыкай-матуркай” жыры	Туган телдә сөйләшәбез 56-58 бит.
	2	«Яңа ел килә» Балаларда Яңа ел бәйрәме турында белемнәр формалаштыруны дәвам итү; сенсор билгеләре буенча бертөрле предметларны төркемгә берләштерү осталыгын ныгыту.Балаларның чыршы уенчыкларның төсен,формасын, зурлыгын, кулланылышын билгеләү, диалоглы сөйләмен, сорауларга жөмлә белән җавап бирү осталыгын,хисси тәҗрибәсен, кабул итүләрән үстерү.Балаларда Яңа ел бәйрәме уңаеннан яхшы кәеф, шатлык хисләре уяту.		Туган телдә сөйләшәбез 58-61 бит.
	3	«Киёмнең үткәне һәм бүгенгесе» Балаларны киёмнең билгеләнеше һәм функцияләре белән таныштыру; киём материалы һәм аны куллану ысулы арасындагы бәйләнешне урнаштырырга өйрәтү.Балаларның игътибарын, хәтерен, диалоглы сөйләмен,кызыксынуларын, ижади сәләтләрен		Туган телдә сөйләшәбез 61-64 бит.

		үстөрү,балаларда зэвык тәрбияләү.		
	4	«Хуш киләсең, карлы кыш! Балаларның кыш, Яна ел турындагы белемнәрен тирәнәйтү, сөйләмнең грамматик төзелешен камилләштерү. Кабул итүне, игътибарны, сүзлек байлыгын, бәйләнешле сөйләмен үстөрү.Биремнәрне үтәүгә кызыксыну тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 64-68 бит.
Январь	1	“Миләш һәм балан җиләкләре” Балаларның Яна ел турындагы күзаллауларын киңәйтү; үсемлекләрнең җимешләре, аларның табигатьтәге һәм кеше тормышындагы роле белән таныштыру.Танып белүгә кызыксыну үстөрү,сүзлекне басту һәм активлаштыру. Кошларга ярдәм итү теләге тәрбияләү.	Табышмак әйтү.	Туган телдә сөйләшәбез 68-71 бит.
	2	“Кыш билгеләре” Балаларның кыш турында белемнәрен ныгыту. Балаларның күрсәтмә образлы фикерләвен үстөрү. Туган табигатькә мәхәббәт һәм эстетик хисләр тәрбияләү.	“Ап-ак чәчәкләр”жыры.	Туган телдә сөйләшәбез. 71-74 бит.
	3	«Кар бабай” Балаларның кышкы күренешләр турындагы күзаллауларын киңәйтү, геометрик фигураларның- түгәрәкнең, өчпочмакның атамасын ныгыту; детальләрен зурлыгы буенча чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү; балаларның кабул итүләрен, игътибарын, фикерләвен үстөрү.Балаларда уңай эмоциональ халәт булдыру, эстетик хисләр тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 74-76 бит.
Февраль	1	«Җәнлекләр кышка әзәрләнә” Балаларны җәнлекләрнең кышкы табигатьтә яшәү рәвеше белән таныштыруны дәвам итү.Балаларның грамматик яктан дәрәс сөйләмен үстөрү.Балаларда тере табигатькә карата кызыксыну тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 76-78 бит.
	2	«Җәнлекләр кышкы урманда” Балаларның кыргыз хайваннар турындагы күзаллауларын формалаштыру, табигатьтәге сезонлы үзгәрешләр	Табышмаклар әйтү.	Туган телдә сөйләшәбез 79-82 бит.

		турындагы белемнэрен ныгыту.Бэйлэнешле сөйлэм телен үстерү,сөйлэмнең грамматик төзелешен камилләштерү. Хайваннарға сакчыл караш тәрбияләү.		
	3	«Без- солдатлар» Балаларны Ватанны саклаучылар көне белән таныштыру; очкычның (самолет) , вертолетның өлешлэрен, формасын аерырга һәм атарга өйрэтүне, исемнэрен сыйфатлар белән яраклаштыру күнекмэлэре формалаштыруны дәвам итү; солдат, диңгезче, очкыч, вертолет, кораб сүзлэре хисабына сүзлекне активлаштыру. Балаларның игътибарларын, хэтерен, кызыксынуын үстерү.Балаларда очучы, диңгезче, хәрбилэр һөнэренэ хөрмэт, патриотлык хислэре,малайларда көчле, кыю булу телэге тәрбияләү.	“Солдатта булган дилэр”жыры.Г.Нигъмэтжән ов көе һәм Ш.Маннапов сүзлэре.	Туган телдэ сөйлэшэбез 83-87 бит.
	4	«Безнең Армия» Балаларда илне саклаучы сугышчылар турында күзаллау формалаштыру; “Ватанны саклаучылар” төшенчэсен ачыклау; кайбер хәрби һөнэрлэр (диңгезчелэр, танкистлар, очучылар, чик сакчысы) белән таныштыру. Балаларның сорауларға тулы фразалар белән жавап бирү осталыгын, игътибарларын,кызыксынуын үстерү.Хәрбилэр һөнэренэ хөрмэт, патриотлык хислэре тәрбияләү.		Туган телдэ сөйлэшэбез 87-89 бит.
Март	1	«Бакчабызның балта остасы» Балаларны олылар хезмэте белән таныштыруны дәвам итү(балта остасы хезмэте); хезмэт кораллары турындагы белемнэрен ныгыту.Балаларның сорауларға тулы фразалар белән жавап бирү, хезмэт коралларын классификацияләү осталыгын, игътибарларын, олылар хезмэтенэ карата кызыксынуларын үстерү.Өлкәннэр хезмэтенэ хөрмэт тәрбияләү.		Туган телдэ сөйлэшэбез 90-92 бит
	2	«Музыка житэкчесендэ кунакта» Балаларның энилэр бэйрэме, энилэре турындагы		Туган телдэ сөйлэшэбез 92-95 бит.

		белемнәрен киңәйтү, музыка житекчесенен бербөтен образын тудыру; музыка коралларының төп билгеләрен ачыклау. Балаларның игътибарларын, кабул итүләрен, хәтерен, диалоглы сөйләм формасын, шигырьләрен сәнгатьле сөйләү осталыгын үстерү. Балаларда әниләргә, музыка житекчесенә карата ихтирам, хөрмәт тәрбияләү.		
	3	«Әнием турында сөйлим» Бәйрәмнәр белән таныштыруны дәвам итү. Әниләр турында тасвирлама төзү осталыгын формалаштыру. Кабул итүне, хәтерне, игътибарны, сүзлек байлыгын үстерү, сәнгатьлелек чараларын куллануда күнектерү. Әниләргә хөрмәт тәрбияләү.	“Әниләр бәйрәме” Г. Гомәр сүзләре, М. Бикбова көе.	Туган телдә сөйләшәбез 96-98 бит
	4	«Савыт- саба» Татар авылы күренеше белән таныштыру, хәзерге һәм элекке заманда кулланылган савыт-саба турындагы белемнәрен ныгыту. Кабул итүләрен, фикерләүләрен, хәтерләрен, сүзлек байлыгын үстерү, сөйләмнең грамматик төзелешен камилләштерү. Татар халкының көнкүреш предметларына кызыксыну тәрбияләү.	Милли савыт-саба кертү.	Туган телдә сөйләшәбез 98-101 бит.
Апрель	1	«Кар бабай язны эзли» Балаларның ел фасыллары, кыш, яз билгеләре турындагы белемнәрен ныгыту; табигать күренешләре һәм алар арасындагы бәйләнеш турындагы күзаллауларын формалаштыру; кояш, кошлар, умырзая чәчәге, жир казый, орлык чәчә кебек сүзләр һәм сүзтезмәләр хисабына сүзлек байлыгын активлаштыру. Балаларның игътибарларын, хәтерләрен, кызыксынуын, фикерләвен, хәрәкәт активлыгын үстерү. Балаларда табигатькә карата сакчыл караш тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 101-104 бит.
	2	«Яз бүләкләре» Балаларның яз, аның билгеләре турындагы белемнәрен, бер, күп төшенчәсен куллануларын ныгыту; бишкә кадәр санарга өйрәтү, киң, тар, яңгыравык, күңелле, тыныч	“Очты-очты” уены	Туган телдә сөйләшәбез 105-108 бит.

		тавыш, кычкырып сүзләр хисабына сүзлек байлыгын активлаштыру, табигать күренешләрә һәм алар арасындагы бәйләнешләрне аңлатуны һәм яз көне башкарыла торган эш турындагы күзаллауларын формалаштыруны дәвам итү; куркынычсызлык кагыйдәләре турындагы белемнәрен киңәйтү.		
	3	«Яз килә, яз!» Балаларның яз, аның айлары, билгеләре турындагы белемнәрен ныгыту; эшчәнлектә кулланылган сүзләр хисабына сүзлекләрен активлаштыру; табигаткү күренешләрә һәм алар арасындагы бәйләнеш турындагы күзаллауларын формалаштыруны дәвам итү. Баларның игътибарларын, хәтерен, кызыксынуын, фикерләвен, хәрәкәтләрен, кабул итүләрен үстерү. Балаларда табигатькә карата сакчыл караш кайгыртучанлык тәрбияләү.	Табышмак әйтү	Туган телдә сөйләшәбез 109-112 бит.
	4	«Татарстан байрагы» Татарстан байрагының төсләр турындагы белемнәрен ныгыту, агач һәм тукуманың билгеләрен ачыклау, кәгазь белән эшләү алымнарын камилләштерү, Жинү көне турында мәгълүмат бирү. Балаларның сүзлек байлыгын активлаштыру, флагта төсләрне дөрес урнаштыру осталыгын үстерү. Татарстан байрагына карата горурлык хисләре, Жинү бәйрәменә кызыксыну тәрбияләү.	З.Туфайлова “Туган ил” шигыре	Туган телдә сөйләшәбез 112-115 бит.
Май	1	«Жинү бәйрәме» Балаларның Жинү көне турындагы күзаллауларын формалаштыру; кайбер хәрби һөнәрләр (диңгезчеләр, танкистлар, очучылар, чик саклаучылар) белән таныштыруны дәвам итү. Балаларның сорауларга тулы җаваплар белән җавап бирү осталыгын, игътибарларын, кызыксынуын, сүзлеген үстерү. Балаларда хәрбиләр һөнәренә хөрмәт патриотлык, горурлык хисләре тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 116-118 бит.

	2	«9 майны каршылап...» Балаларның Жиңу көне турында күзаллауларын формалаштыруны, хәрби һөнәрләр, аларның баш киёмнәре белән таныштыруны дәвам итү, сугышчыларның батырлыгы турында сөйләү, хәрби техника турында белемнәрен киңәйтү. Балаларның диалоглы сөйләмен, конкрет-образлы фикерләвен, игътибарын, кызыксынуын, конструктив осталыкларын үстерү.		Туган телдә сөйләшәбез 118-120 бит.
	3	«Чәчәкләр» Балаларны жәйге табигатьтәге үзгәрешләр, чәчәкләрнең характерлы билгеләре белән таныштыруны дәвам итү, сорауларга тулы җаеңке жөмлөләр белән жавап бирү осталыгын ныгыту. Балаларның логик, образлы фикерләүләрен, хәтерен, игътибарын, вак моториканы үстерү. Чәчәкләргә карата сакчыл караш тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 120- 123 бит.
	4	«Үрдәк бәбкәсе бак-бакны тасвирлау» Уенчыкны эзлекле тасвирлап, кечкенә хикәя төзәргә өйрәтүне дәвам итү: педагог сораулары ярдәмендә фикерләрен төзи белү осталыгы формалаштыруны дәвам итү. Бәйләнешле сөйләмне, кабул итүне, игътибарны үстерү. Хикәя төзүгә кызыксыну тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 123-124 бит.

**Белем бирү өлкәсе “Танып белү үсеше”
уртанчылар(4-5) яшьтәгеләр өчен
сөйләм теле үсеше буенча
комплекслы-тематик план**

Аңлатма язуы

Безнең Татар Сарсазы балалар бакчасының уртанчылар (4-5) яшьтәгеләр өчен сөйләм теле -элементә үсеше Н.Е.Веракс, Т.Е.Комарова, М.А. Васильеваның “Туганнан алып мәктәпкәчә”мәктәпкәчә мәгарифнең якынча төп белем бирү программасы, “Туган телдә сөйләшәбез” Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибулина И.Ж. Редакциялегендә төзелгән методик кулланма нигезендә тормышка ашырыла.Сөйләм теле үсеше юнәлешен үз эченә “Бербөтен дөнья күренешен формалаштыруны” да ала.Бербөтен дөнья күренешен формалаштыру үсешенәң эчтәлегә балаларның сөйләм телен үстерү, кешеләр белән аралашу алымнарына ия булуы, танып белү кызыксынучанлыгын жәелдерүгә юнәлдерелгән. Бу максатларга түбәндәге мәсьәләләрне чишү аша ирешелә: сенсорик үсеш, бербөтен дөнья күренешен формалаштыру, балаларның белем дәрәжәсен киңәйтү.Иркен аралашуны жәелдөрү,сөйләм нормаларына практик ия булуы. Үзләштерелгән сүзләрне сөйләмдә мөстәкыйль куллануларына булышлык итү.

Ел ахырында уртанчылар төркеме үзләштереләр: актив сүзлек запасы булдыру, тулы фразалар белән бирелгән сорауларга җавап бирү.Уеннар вакытында һәм көнкүрештә сөйләшү, хикәяләрне тыңлау, үзара аралашу.

Уртанчылар төркемендә сөйләм телен үстерү- оештырылган белем бирү эшчәнлегә 2 атнага 1 тапкыр 20 минут вакыт белән үткәрелә.Милли региональ компонент оештырылган белем бирү эшчәнлегенәң бер бөтен булып тормышка ашырыла (татар- халык уеннары, җырлары, әкиятләре кулланыла).

Программа бүлекләр буенча, предметара бәйләнешне тормышка ашыруны исәпкә алып төзелде:

1. “Физкультура» белем бирү өлкәсе: “Татар – халык уеннары уйнала”
2. “Жыр- бию” белем бирү өлкәсе. Халкыбызның балалар өчен язылган җырлары, әкиятләре тыңлана.
3. “Сөйләм теле” белем бирү өлкәсе.Шигырьләр, әкиятләр, әйтеңүләр, табышмаклар, уеннар кулланыла.
4. “Элементә” белем бирү өлкәсе, сөйләм теле.Сүзләренә дөрес аңлаешлы ачык итеп әйтү.

Ай	Атна	Программа эчтәлеге (база компоненты)	Милли- региональ компонент	Чыганагы
Сентябрь	1	«Безнең уенчыклар» Балаларда предметларны тасвирлау; вак моториканы камилләштерү; исем, сыйфат кулланып, гади жөмлөләр төзүгә өйрәтү, предметлар атамасы, аларның өлешләрән атау, нинди материалдан ясалыуы турында сөйләү хисабына сөйләмнәрән активлаштыру; “ш” авазын ныгыту. Балаларның кызыксынучанлыгын, игътибарын, хәтерен, фикерләвен үстерү. Балаларда уенчыкларга карата сакчыл караш, үзара дустанә мөнәсәбәт тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 133-137 бит.
	3	«Песи балалары белән» дигән сюжетлы картина карау һәм хикәя төзү. Балаларның көзгә үзгәрешләр турындагы белемнәрән ныгыту; сюжетлы картина персонажларын игътибар белән карау; эчтәлек буенча сорауларга җавап бирү; ижадилык элементларын күрсәтү осталыгын формалаштыру; песи һәм аның балалары исемнәрән сөйләмдә куллану; жәнлекләр гамәлен билгеләүче сүзләр хисабына сүзлек запасын арттыру һәм активлаштыру.		Туган телдә сөйләшәбез 137-139 бит.
Октябрь	1	«Гаилә» Балаларда гаилә эгъзасы буларак үзләре турында күзаллаулар формалаштыру; кеше тормышында гаиләнең әһәмиятен күрсәтү. Үз гаилә эгъзалары турында сөйләү осталыгын, кабул итүләрен, игътибарын, хәтерен үстерү; сөйләмнең грамматик төзелешен камилләштерү; сүзлек байлыгын ныгыту. Гаилә эгъзаларына карата хөрмәт, ярату, горурлык хисләре, ихтирам тәрбияләү.	«Тылсымлы чәчәк» уены.	Туган телдә сөйләшәбез 140-142 бит.
	3	“Синен куркынычсызлыгың- синен кулларда” Балаларны куркынычсызлык кагыйдәләре белән таныштыру;	Табышмаклар әйтү.	Туган телдә сөйләшәбез 142-146 бит.

		тротуар, юлны аркылы чыгу урыны, машина юлы, куркынычсызлык каешы, регулировка кебек яңа сүзләр һәм сүзтезмәләр хисабына сүзлек байлыгын үстерү; туган як, шәһәр, транспорт төрләре турындагы белемнәрен ныгыту. Балаларның кызыксынуларын, игътибарын, хәтерен, фикерләвен үстерү. Балаларда дустанә мөнәсәбәт, ярдәмләшү хисе тәрбияләү.		
Ноябрь	1	«Шәһәр урамнары» Балаларны рәсемгә карап хикәяләп сөйләргә өйрәтү. Балаларның кызыксынуларын, игътибарларын, фикерләүләрен үстерү.	Светофорга сәяхәт.	Туган телдә сөйләшәбез 144-146 бит.
	3	«Кыш бабай турында хикәя төзү» Тәрбияченең сүзле күрсәтмәләре буенча күмәк төзү күнекмәләре формалаштыру; балаларны тәрбияче һәм яшътәшләре белән ирекле аралашырга өйрәтүне дәвам итү; игътибарны, фантазияне, сөйләмдә еш кулланыла торган исемнәрен, сыйфатларны, фигылләрне куллану; күмәк эшләү осталыгын үстерү. Яңа елга карата кызыксыну тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 147-148 бит.
Декабрь	1	“Әкияти жәнлекләренң кышкы мажаралары” Тәрбияченең сүзле күрсәтмәре (схема) буенча күмәк хикәя төзү осталыгын формалаштыру; хайваннарны тасвирлаганда хаталарны табуга күнектөрү. Игътибарны, конкрет-образлы фикерләүне, сөйләмне, күмәк эшләү осталыгын үстерү. Яңа елга карата кызыксыну, хайваннарга карата сакчыл мөнәсәбәт тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 149-151 бит.
	3	«Чыршыкай-купшыкай» Яңа ел бәйрәме, чыршы турында күзаллаулар формалаштыруны дәвам итү. Сөйләмнең грамматик төзелешен камилләштерү, хикәя төзү осталыгын, кабул итүләрен, хәтерен, игътибарын, бармаклар моторикасын үстерү. Күтәрелгә кәф атмосферасын тудыру.		Туган телдә сөйләшәбез 151-153 бит.
Январь	1	«Ап-ак тунлы кыш» Балаларның кыш турындагы белемнәрен киңәйтү; танып белү һәм эзләнүгә омтылыш формалаштыру; “аста”, “өстә”, “төбөндә” һәм эшчәнлектә кулланган башка фразалар, чагыштыру сыйфатлары хисабына сүзлек запасын активлаштыру, “у” авазын ныгыту. Балаларның хәтерен, фикерләвен, бәйләнешле сөйләм телен	П.И.Чайковскийның “Времена года” тыңлау.	Туган телдә сөйләшәбез 154-156 бит.

		үстөрү.Балаларда кызыксыну , бердэм хезмэт хислэре тәрбиялөү.		
	3	«Кыргый хайваннар» Кыргый жәнлекләр турындагы күзаллаулар формалаштыруны дэвам итү.Сөйләмнең грамматик төзелешен камиллештерү; хикәя төзү осталыгын, игътибарын кабул итүләрэн үстөрү.Кыргый хайваннарға карата кызыксыну уяту.	“Куяннар белән төлкө” уены.	Туган телдә сөйләшәбез 157- 159 бит.
Февраль	1	«Хәрби һөнәрләр» Балаларны хәрби һөнәрләр һәм аларның төрлөре, хәрби техника турында белемнәрэн формалаштыру; исем, сыйфат кулланып гади жөмлөләр төзөргә өйрөтү.Балаларның кызыксынуын, игътибарларын, хәтерен, хәрәкәтен,фикерләвен үстөрү.Балаларда хәрби һөнәрләргә хөрмәт тәрбиялөү.		Туган телдә сөйләшәбез 159-162 бит.
	3	«Очучылар» Балаларны очкычның өлешләрэн,зурлыгын, формасын аерырга һәм атарга өйрөтүне, исемнәрне сыйфатлар белән яраклаштыру күнекмэләре формалаштыруны, “у” сузык авазын әйтүдә күнектерүне дэвам итү.Балаларның нинди? Кайда? Нәрсә? Сорауларына тулы фразалар белән жавап бирү осталыгын, игътибарларын, танып белүләрэн,кызыксынуын үстөрү.Төрле гаскәр төрләрэнә, очучы һөнәрэнә хөрмәт, патриотлык хисләр тәрбиялөү.	Табышмак әйтү.	Туган телдә сөйләшәбез 162-165 бит.
Март	1	«Әниләр бәйрәме!» Балаларның әниләр бәйрәме турындагы мәгълүматларын киңәйтү; әниләр турында тасвирлау хикәясә сөйләргә өйрөтү.Балаларның игътибарларын, кабул итүләрэн, хәтерләрэн, фотография кулланып, эзлекле сөйләүләрэн үстөрү.Әниләргә мәхәббәт һәм аларға ярдәм итү теләге тәрбиялөү.		Туган телдә сөйләшәбез 169-171 бит.
	3	«Эт көчөкләре белән» дигән картина буенча хикәя төзү. Сюжетлы картинаның персонажларын игътибар белән карау, эчтәлегә буенча сорауларға жавап бирү, тәрбияче белән бергә сөйләү осталыгын формалаштыру; эчтәлекне сөйләгәндә ижадилык элементларын куллануга ярдәм итү; сөйләмне сыйфатлар куллану хисабына баету. Балаларның игътибарларын,	“Көчегем” З.Гыйбадуллина көе, Л.Лерон сүзләре.	Туган телдә сөйләшәбез 171-173 бит.

		күрү хәтерен, тыңлау осталыгын, танып белүләрэн, кызыксынуларын үстерү. Йорт хайваннарына карата кайгыртуганлык тәрбияләү.		
Апрель	1	«Бияләй һәм перчатка» Татар халкының кул эшләре белән таныштыру;тәрбияченең сөйләмен аңларга, сорауларга җавап бирергә өйрәтүне дәвам итү.Сенсор культураны, сүзлек байлыгын, сөйләмнең грамматик төзелешен үстерү.Халкыбызның кул эшләре белән кызыксыну, чисталык, пөхтәлек, тырышлык, киёмнәргә сакчыл караш тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 173-176 бит.
	3	«Аюның язгы мажаралары» Балаларны, исем, сыйфат кулланып, гади жөмлөләр төзөргә өйрәтү,язның төп билгеләре турындагы белемнәрне ныгыту, бирелгән сүзләргә антонимнар сайлауны формалаштыру, балаларның сүзлек запасын киңәйтү.Баларда табигатькә сакчыл караш, дустанә мөнәсәбәт тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 176-179 бит.
Май	1	«Урман күлендә» Балаларның “с”, “з”, “у”, “ш” авазларын дөрес әйтүләрен ныгыту, “ж” авазының артикуляциясен исләренә төшерү; бу авазны сүзләрдә, фразаларда әйтүдә күнектерү; язның төп билгеләре,айлары, табигать күренешләре турындагы белемнәрен ныгыту; балаларның сүзлек запасын киңәйтү.Балаларның кызыксынуын, ишетү игътибарын, хәтерен логик фикерләвен, вак моторикасын үстерү.	Тизәйткечләр куллану	Туган телдә сөйләшәбез 180-182 бит.
	3	«Бөжәкләр» Баларның бөжәкләр турындагы күзаллауларын формалаштыруны дәвам итү; сөйләмнең грамматик төзелешен камилләштерү, сүзлек байлыгын киңәйтү, кызыксынуын,төсләрне аера белү осталыгын үстерү. Бөжәкләргә карата сакчыл караш тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 186- 188 бит.

**Белем бирү өлкәсе “Танып белү үсеше”
уртанчылар (4-5) яшьтәгеләр өчен
матур әдәбият уку буенча
комплекслы-тематик план**

Аңлатма язуы

Безнең Татар Сарсазы балалар бакчасының уртанчылар(4-5) яшьтәгеләр өчен “Матур әдәбият уку” белем бирү өлкәсе 1) К.В.Закированың “Иң матур сүз” 2) К.В.Закированың “Балачак аланы”, “Туган телдә сөйләшәбез” методик ярдәмлекләре аша тормышка ашырыла.

Матур әдәбият укуның эчтәлегә түбәндәге мәсьәләләрне чишү аша ирешелә:

1. Бербөтен дөнья күренешләрен формалаштыру;
2. Әдәби телнең үсеше;
3. Сүз сәнгатенә тарту.

“Матур әдәбият уку” белем бирү өлкәсе эчтәлегә балаларда китап укуга кызыксыну һәм ихтыяж формалаштыру максатларын тормышка ашыруга юнәлтә.

Әдәби әсәрләрнең жанр һәм тематикасын- халык әкиятә, татар язучылары һәм шагыйрьләр хикәя, шигырьләрен, шигъри фольклорның кече формаларын тыңлау, аларның эчтәлегенә хисләрен белдерү сәләтен үстерү.

Программа мәсьәләләрен оештырылган белем бирү эшчәнлегендә һәм аңардан тыш чишәргә кирәк. Мөмкинлек булган саен, балаларга һәркөнне укурга кирәк.

Ел ахырында уртанчылар төркеме үзләштерәләр:

-билгеле әдәби әсәрне тыңлау теләге барлыгын белдерәләр.

-балалар китапларның рәсемле басмаларын кызыксынып карыйлар.

-яраткан китабын атыйлар, охшаш шигырьне сөйлиләр, зурлар ярдәме белән һәм санамыш ярдәмендә алып баручыны сайлыйлар.

-зур булмаган әкиятләрен зурлар ярдәме белән драматизацияләштерәләр.

-балалар сорауларга уйлап җавап бирәләр: “Әсәр ошадымы?”, “Кем күбрәк ошады һәм ни өчен?”.

Программа бәлекләре буенча, предметара бәйләнешне тормышка ашыруны исәпкә алып төзелде:

- 1.Бербөтен дөнья күренешен формалаштыру.
2. “Жыр-бию”
3. “Элемтә- сөйләм теле”

Ай	Атна	Программа эчтәлегә (база компоненты)	Милли-региональ компонент	Чыганагы
----	------	---	------------------------------	----------

Сентябрь	2	Ә.Хәсәнованың “Балалар бакчасында” хикәясен уку. Балаларда китапка карата кызыксыну һәм үз-үзеңне тоту кагыйдәләрен формалаштыру, әсәрнең эчтәлеген аңлауларына ирешүне давам итү; ягымлы сүзләр куллану хисабына сүзлек байлыгын активлаштыру. Балаларның әдәби сөйләмнәрен, кызыксынуын, игътибарларын, хәтерен үстерү. Балаларда культура-гигиена күнекмәләре, эхлак сыйфатлары тәрбияләү.	Н.Гайсин сүзләре Н.Зарипова көе “Балалар бакчасында” тыңлау.	Туган телдә сөйләшәбез 198-200 бит.
	4	Г.Лотфиның “Ул бакчаны ярата” шигырен уку. Балаларның сорауларга җавап бирү осталыгын ныгыту, укыганда шигырьнең аерым сүзләрен әйтергә мөмкинлек бирү. Балаларның эмоциональ сферасын үстерү, балаларда нәфис сүзгә кызыксыну тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 200-202 бит.
Октябрь	2	Л.Леронның “Яфрак бәйрәме” шигырен уку. Балаларны көзгә табигать матурлыгы белән таныштыру; шигырьнең эчтәлегенә буенча җавап биргәндә авторның шигъри юлларын кулланырга өйрәтү. Балаларның кабул итүләрен, хәтерен, күзәтүчәнлеген, тәрбияче артыннан сәнгатьле итеп кабатлау осталыгын үстерү. Балаларда бергә шөгыльләнү, сорауларга җавап бирү теләгә уяту, көзгә табигать белән соклану тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 202-204 бит.
	4	«Г.Гомәрнең “Аю Әппәс” әкиятен уку. Балаларга әкиятнең эчтәлеген истә калдырырга һәм сорауларга җавап бирергә ярдәм итү; тәрбияче артыннан персонажларның кайбер фразаларын кабатлау, яшелчәләрнең характерлы билгеләрен ачыклауларына ирешү. Балаларның игътибарларын, кабул итүләрен, күзәтүчәнлеген, хәтерен, конкрет-образлы фикерләвен, сыйфатлар хисабына сүзлек байлыгын (эшчән, бәләкәй, юмарт) үстерү. Балаларда бергә шөгыльләнү, сорауларга җавап бирү теләгә, бер-береңә карата уңай сыйфатлар тәрбияләү.	Табышмаклар куллану.	Туган телдә сөйләшәбез 204-207 бит.
Ноябрь	2	Б.Рәхмәтнең “Бакчага киләчәк” шигырен уку. Һөнәрләр турында сөйләшү. Әдәби әсәрне эмоциональ кабул итәргә өйрәтү; Һөнәрләр белән танышуны давам итү; сөйләмнең грамматик төзелешен формалаштыру, “һ” авазын сөйләмдә ныгыту. Кабул итүне,		Туган телдә сөйләшәбез 207-210 бит.

		игътибарларын, хәтерләрен, бәйләнешле сөйләмне үстерү, сүзлек запасын баепу.Һөнәрләргә хөрмәт тәрбияләү.		
	4	Ә.Рәшитнең “Кояшлы ил” шигырен уку. Балаларның тәрбияче сорауларына җавап бирү осталыгын, Татарстан Республикасы турындагы белемнәрен ныгыту;Татарстан Республикасы гимны,картасы турында күзаллауларын формалаштыру.Балаларның эмоциональ сферасын, кызыксынуын, фикерләвен үстерү. Балаларда нәфис сүзгә кызыксыну, патриотлык хисләре тәрбияләү.	Татарстан гимнын тыңлау.	Туган телдә сөйләшәбез 210-212 бит.
Декабрь	2	Хәйдәрнең “Керпе туны” әкиятен уку. Балаларны әсәрнең эчтәлегә белән таныштыру;сорауларга дәрәс җавап бирү осталыгын камилләштерү; тәрбияче артыннан аерым сүзләрен,фразаларны кабатларга мөмкинлек бирү. Кабул итүне, хәтерне, игътибарны, сорауларга тулы җөмләләр белән җавап бирү осталыгын үстерү.Әкиятләргә уңай караш тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 213-214 бит.
	4	М.Фәйзуллинаның “Кыш бабай” шигырен ятлау. Балаларны шигъри әсәр белән таныштыру; тәрбияче ярдәме белән шигырьне ятган сөйләү омтылышын хуплау; сорауларга текст сүзләре белән җавап бирүдә күнектерү;баларның кабул итүләрен,хәтерен, сүзлек запасын, игътибарын, хәрәкәтләрен үстерү;балаларда Кыш бабайга, Яңа ел бәйрәменә карата уңай эмоциональ хисләр тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 215-217 бит.
Январь	2	Ә.Кариның “Кыш” шигырен уку. Балаларны Ә.Кариның шигыре белән таныштыру,эчтәлегә буенча сорауларга җавап бирүгә күнектерү,резинаның сыйфаты һәм үзлегә белән таныштыру;материал һәм аны куллану ысулы арасындагы бәйләнешне күрергә өйрәтү.Игътибарны, конкрет-образлы фикерләүне,шигырьдә кулланылган сүзләр хисабына (ап-ак,мамык кебек, бәс) сүзлек байлыгын үстерү.Яңа елга,шигъри әсәргә карата кызыксыну тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 217-219 бит.
	4	Хәйдәрнең “Керпе туны” әкиятенең эчтәлеген сөйләү. Балаларны әсәрнең эчтәлегә белән таныштыру; сорауларга дәрәс җавап бирү осталыгын камилләштерү; тәрбияче артыннан аерым сүзләрен, фразаларны кабатларга мөмкинлек бирү,эчтәлеген аңларга,		Туган телдә сөйләшәбез 219-221 бит.

		сәнгатьле һәм бәйләнешле итеп сөйләргә өйрәтү.Балаларның кабул итүләрен,хәтерен, игътибарларын, хәрәкәтләрен үстерү.Балаларда кайгыртучанлык, ярдәмләшү хисләре тәрбияләү.		
Февраль	2	К.Булатованың “Солдатлар” дигән шигырен уку. Әдәби эсәр аша Ватанны саклаучылар көне белән таныштыруны давам итү; шигырьнең эчтәлеген балаларның аңына житкерү,куелган сорауларга җавап бирүне камилләштерү; “л” авазы белән таныштыру, аның әйтелешен ижекләрдә, сүзләрдә ныгыту, каты һәм йомшак әйтелешен аеру;балаларның нинди?кайда?кая?нәрсә?сорауларына тулы фразалар белән җавап бирү осталыгын, игътибарларын, танып белү активлыгын, “л”авзын дәрәс әйтү културасын үстерү,солдатларга карата хөрмәт,патриотлык хисләре тәрбияләү.	«Күрсәт әле, үскәнем» уены.	Туган телдә сөйләшәбез 222-224 бит.
	4	Д.Хәбибуллинаның “Бүләк”шигырен уку. Балаларның хатын-кызлар бәйрәме турындагы белемнәрен тирәнәйтү; шигырь текстын тыңларга һәм эчтәлеген аңларга өйрәтүне давам итү.Балаларның кабул итүләрен,хәтерен, игътибарларын,сөйләмдә ирекле аралашуларын,башкаларга аңлаешлы итеп җавап бирү осталыгын үстерү.Әниләргә хөрмәт, ярату хисе тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 224-226 бит.
Март	2	Без әкият яратабыз. Халык авыз ижаты- әкиятләре белән таныштыруны давам итү;магнитның металлдан ясалган предметларны тарту көче белән таныштыру.Кабул итүләрен, игътибарларын, тикшерү(эксперимент үткәрү), сорауларга җавап бирү осталыгын үстерү, диалоглы сөйләмне камилләштерү.Балаларда чисталык, пөхтәлек,үзара ярдәм, яхшылыкка омтылу теләге тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 227-230 бит.
	4	К.Ушинскийның “Хайваннар бәхәсе” эсәрен уку. Балаларның сорауларга җавап бирү осталыгын ныгыту;сюжетның эзлеклелеген истә калдырырга ярдәм итү;эсәрне игътибар белән аңлап тыңларга өйрәтүне давам итү;балаларның йорт хайваннары турындагы белемнәрен киңәйтү.Балаларның эмоциональ сферасын, тип-тап-тап,пух-пах-пах,ах-ох-ух аваз ияртемнәре хисабына авазларның дәрәс әйтелешен камилләштерү.		Туган телдә сөйләшәбез 230-232 бит.
Апрель	2	Ә.Рәшитнең “Кояшлы ил”дигән шигырен яттан өйрәнү.		Туган телдә сөйләшәбез

		Балаларга шигырьнең эчтәлеген аңларга булышу; сәнгатьле итеп сөйләргә өйрәтү; кайбер сүзләрнең (ашлык, кыр, күк, аяз) мәгънәсен аңлату, бер-береңнең индивидуаль үзенчәлекләрен күрергә өйрәтү. Балаларның сорауларга тулы фразалар белән җавап бирү осталыгын, иптәше турында сөйләү теләген үстерү. Туган илгә патриотлык хисләре, шигърияتكә мәхәббәт һәм бер-берсенә карата ягымлы мөнәсәбәт тәрбияләү.		232-234 бит.
	4	«Тавык, тычкан, көртлек» татар халык әкиятен сөйләү. Балаларга әкиятнең эчтәлеген аңларга булышу; персонажларның гамәлләрен анализлау сәләтен формалаштыру; чикләнгән территориядә бер-береңә бәрелмичә йөгәрдә күнектерү. Балаларның сорауларга тулы фразалар белән җавап бирү осталыгын, игътибарын, конкрет-образлы фикерләвен, физик сыйфатларын (тизлек, көч) үстерү. Татар халык әкиятләренә, уңай геройларга карата уңай мөнәсәбәт һәм уенның кагыйдәләрен үтәү теләге тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 235-237 бит.
Май	2	“Күбәләкләр ничек килеп чыккан?” филиппин халык әкиятен уку. Әкиятнең эчтәлеген кабул итәргә һәм аңларга өйрәтү; жәй турындагы белемнәрен ныгыту; балаларның кабул итүләрен, игътибарын, хәтерен, сүзлек байлыгын, әкиятнең эчтәлегенә буенча сорауларга җавап бирү осталыгын үстерү; әкиятләргә кызыксыну чәчәкләргә, күбәләкләргә сакчыл караш тәрбияләү.		Туган телдә сөйләшәбез 237-240 бит.
	4	Чәчәкле жәй. Балаларны жәй ел фасылына хас билгеләр белән таныштыруны дәвам итү. Сөйләмнең грамматик төзелешен формалаштыру, предметлы картиналар буенча “Жәй” темасына хикәя төзү осталыгын үстерү. Тырышып шөгыйльләнү теләге тәрбияләү.	Р. Сәлмәнов көе һәм сүзләре “Жәй”.	Туган телдә сөйләшәбез 188-190 бит.

**Белем бирү өлкәсе “Сәнгать ижаты үсеше”
Уртанчы яшьтәгеләр эчен кисеп-ябыштыру
комплекслы-тематик план**

Аңлатма язуы.

Безнең Татар Сарсазы балалар бакчасының ябыштыру- оештырылган белем бирү эшчәнлегә үсеше 1) Н.Е.Вераксының “Туганнан алып мәктәпкә кадәр”; Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп- ябыштыру” программалары белән тормышка ашырыла.

“Сәнгать-эстетик үсеше” юнәлеше үз эченә “Сәнгать ижаты-ябыштыру” ны ала. Ябыштыру үсемнең эчтәлегә әйләнә-тирә чынбарлыкның эстетик ягының кызыксынуы формалашуга һәм балаларның үз ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлтелгән.

Ябыштыру сәнгать ижатының төп мәсьәләләре булып түбәндәгеләр санала:

сз Балаларның ябыштыру сәнгать эшчәнлегенең үсеше.

сз Балалар ижаты үсеше.

сз Балаларның сәнгать өлкәсенә тарту.

Сәнгать эшчәнлеген уңышлы үзләштерү һәм аларның ижатының үсеше өчен барлык төркемнәр өчен дә гомуми максатларны истә тотарга кирәк:

1. Балалар үзләренең ябыштыру эшләренең зурларда кызыксыну уятуларын, үзләре яши торган өйне, бакчаны бизәп булуын тоярга тиешләр.

2. Шөгыльләрне оештыру формаларын, балалар эшләренең тематикаларын төрләндерү.

Сәнгать ижаты эшчәнлегенең төп мәсьәләсе булып- балаларны үзенең һәм яшьтәшләренең эшен бәяли белү, башкалар эшендә кызыклы сәнгать чишелешләрен аеру, эчтәлекле аралашуга тартылу тора.

Ел ахырында балалар үзләштерәләр:

-Квадрат һәм турыпочмакны диагональ һәм турыга кисәргә, квадраттан түгәрәк, турыпочмактыктан овал кисәргә, почмакларны түгәрәкләргә һәм тигез кисеп алырга һәм кайчыны дәрәс тотарга.

-Берничә өлештән торган рәсем сүрәтләрен пөхтә ябыштырырга.

-Үз теләгә буенча яки әйберләренң төсен туры китереп төсләрне сайларга.

-Геометрик фигурылардан һәм үсемлек формаларынан бизәк төзәргә.

Уртанчылар төркемендә ябыштыру- оештырылган белем бирү эшчәнлегә 2 атнага 1 тапкыр дүшәмбе көнне, 20 минут вакыт белән үткәрелә.

Ай	Атна	Программа эчтәлеге (база компоненты)	Милли- региональ компонент	Чыганагы
Сентябрь	1	«Әкият геройлары» Балаларны дүрт өлешкә киселгән әкият геройларын ябыштырырга өйрәтү. Чиста, пөхтә итеп ябыштыруларына ирешү.	Татар халык әкиятләре.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп - ябыштыру”.11 бит.
	3	«Яшелчәләр» Балаларның яшелчәләр турында белемнәрен үстерү.Клей белән ябыштыру алымнарын ныгыту.Пөхтә һәм чиста итеп эшләү күнекмәләре булдыру.	Табышмаклар әйтү.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-ябыштыру”.11-12 бит
Октябрь	1	«Жиләк-жимеш ширмасы» Жиләк-жимеш төрләренә күпчелек белән таныштыру.Жиләк-жимешләренә, яшелчәләрдән аерырга өйрәтү.Чиста, пөхтә ябыштыру алымнарын ныгыту.	«Дүртенчәсе артык»уены.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-ябыштыру”13-14 бит.
	3	“Миләш ботагы” Вак моториканы үстерү. Салфеткадан ертып бөтерләмәләр ясарга өйрәтү.Чиста, пөхтә итеп билгеләнгән урынга ябыштырырга өйрәтү.	Миләшкәй жырын кертү.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-ябыштыру.14-15 бит.
Ноябрь	1	«Көзгә агач» Көз сынамышлары белән таныштыру.Кәгазь битен ертып кирә кирәкле урынга ябыштырырга өйрәтү.Эшләнгән эшнә анализлау.	Сынамышлар куллану.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-ябыштыру”.18 бит.
	3	«Савыт-саба». Балаларны кайчыны дөрес тотып кисәргә өйрәтү.Туры полоскалар кисеп пөхтә ябыштыруны ныгыту. Эшкә теләк тәрбияләү.	Әкият куллану.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-ябыштыру.19 бит.
Декабрь	1	«Төсле келәм» Балаларны кайчыны дөрес тотып туры линиядән кисәргә өйрәтү.Төсләргә чиратлаштырып ябыштырырга өйрәтү.Чиста, пөхтә эшләү алымнарын ныгыту.Хайваннарны яратарга өйрәтү.	Песи -пескәем шигырь кертү.	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-ябыштыру.20-21 бит.
	3	«Курчакларга башлык һәм бияләйләр». Билгеләнгән детальләргә клей сөртеп ябыштырырга өйрәтү.Төсләргә		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кисеп-

		ныгыту.		ябыштыру.22 бит.
Январь	3	«Ак кар бөртеге». Балаларны кайчыны дөрес тотып, квадраттан таз сызыктар кесергә өйрөтү.Сызыктардан кар бөртеге ябыштыру.Тигез һәм пөхтә ябыштыруны ныгыту.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру”.23 бит.
Февраль	1	«Флажоклардан гирлянда». Турыпчмаклыкны урталай бөкләп кесергә өйрөтү.Очларын бер-берсенә китере ябыштыру.Төсләрне чиратлаштырып кую.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру”.24 бит.
	3	«Хәрби корабль» Турыпчмаклыкны трапеция ясап кесергә өйрөтү.Предметны төрлө өлешләрдән төзүне ныгыту.Предметны урта өлешкә ябыштыру.	“Тавык һәм чебиләр” уены	Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру.”33 бит.
Март	1	«Вазадагы чәчәкләр» Өзер детальләрдән композиция төзүгә өйрөтү.Чиста,пөхтә итеп ябыштыру.Әниләргә мәхәббәт хисе тәрбияләү.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру.36 бит.
	3	«Кояшкай» Квадраттан түгәрәк кесергә,тар сызыктар кесеп алырга урта бер өлешкә ябыштырга өйрөтү.Табигатне яратырга өйрөтү.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру.39-40 бит.
Апрель	1	«Ландыш» Төрлө өлешләрдән торган предметны төзүгә өйрөтү, мамык кесегеннән бөгәрләмнәр ясап ябыштыру алымнары куллану.Ландыш чәчәге белән таныштыру.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру. 40-41 бит.
	3	«Тал бөресе» Балаларны мамык кесәкләреннән тал бөреләре ябыштыруМамыкны буярга өйрөтү.Пөхтә эшләү күнекмәләре булдыру.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру.41-42 бит.
Май	1	«Пирамида» Турыпчмаклыктан овал кесеп алып зурдан кечкенәгә ябыштыру.Үзара ярдәмләшү теләге тәрбияләү.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру.”43-44 бит.
	3	«Болындагы ромашкалар»(коллектив эш). Квадраттан түгәрәкләр кесеп-ябыштыру.Кайчы белән эшләүне ныгыту.Коллектив эшкә теләк тудыру.		Д.Н.Колдина “4-5 яшьлек балалар белән кесеп-ябыштыру.45-46 бит.

**Белем бирү өлкәсе “Сәнгать ижаты үсеше”
уртанчылар төркемендә әвәләү буенча
комплекслы-тематик план**

Аңлатма язуы.

Безнең Татар Сарсазы балалар бакчасының уртанчылар яшендә әвәләү- оештырылган белем бирү эшчәнлегә үсешен:

1) Н.В.Вераксының “Туганнан алып мәктәпкәчә”

2) И.А.Лыкованың “Балалар бакчасында сәнгать ижаты программалары аша тормышка ашырыла.

“Сәнгать-эстетик үсеше” юнәлеше үз эченә “сәнгать ижаты- әвәләүне дә ала. Әвәләү үсешенәң эчтәлегә әйләнә-тирә чынбарлыкның эстетик ягының кызыксынуы формалашуга һәм балаларның ихтияжларын канәгәтләндерүгә юнәлдерелгән. Әвәләү сәнгать ижатының төп мәсьәләләре булып түбәндәгеләр санала:

-балаларның әвәләү сәнгате эшчәнлегенәң үсеше.

-балалар ижаты үсеше

-балаларны сәнгать өлкәсенә тарту.

Сәнгать эшчәнлеген уңышлы үзләштерү һәм аларның ижатының үсеше барлык төркемнәр өчен дә гомуми максатларны истә тотарга кирәк:

1) Сенсорик процессларны формалаштыру, сенсорик тәҗрибәне баеп.

2) Балалар үзләренәң әвәләү эшләренәң зурларда кызыксыну уятуларын, үзләре яши торган өйне, әйләнә-тирәдәге йортларны әвәләп, төзеп булуын аңларга тиешләр.

Сәнгать ижаты эшчәнлегенәң төп мәсьәләсе булып-балаларны үзенәң һәм яшәтәшләренәң эшен бәяли, башкалар эшендә кызыклы сәнгать чишелешләрен аеру, эчтәлекле аралашуга тартылу тора.

Ел ахырында балалар үзләштерәләр:

төрле материалларны кулланып, уенчыкларны һәм предметларны образлаштыра белергә.

Сәнгатьнең эчтәлегенә туры китереп, әвәләүдә берничә әйберне берләштереп, катлаулы булмаган сюжет ясарга.

Барлык белгән алымнарын шөгылдә куллана белергә тиешләр.

Уртанчылар төркемендә әвәләү- оештырылган белем бирү эшчәнлегә ике атнага бер тапкыр дүшәмбе көнне 20 минут вакыт белән үткәрелә.

Ай	Атна	Программа эчтәлеге (база компоненты)	Милли- региональ компонент	Чыганагы
Сентябрь	2	«Колаклы пирамидкалар» Балаларны аю, куян, мәчеләрнең башларын төрле зурлыктагы дисклардан пирамидкалар эвәләргә өйрәтү. Эш алымнарын күрсәтү (пластилиннарны бер рәткә, зурдан кечкенәгә төзү). Төсен, формасын, зурлыгын танырга өйрәтү.	Песи күзәтү.	«Балалар бакчасында сәнгать ижаты». И.А.Лыков. 28 бит.
	4	«Менә нинди безнең карбыз». Балаларны карбыз кисәкләрен, үлчәме һәм формасы буенча (төрле кисәкләр - кабыгы һәм эче) эвәләргә өйрәтү. Бизәү өчен карбызның орлыкларын эзерләргә яки эвәләргә. Предметның бөтен һәм төрле өлешләрен бер бөтен икәнлеген аңлату. Фикер йөртү сәләтен, ижади эшчәнлеген үстерү.		«Балалар бакчасында сәнгать ижаты». И.А.Лыков 40 бит.
Октябрь	2	«Ике саран аю баласы» Балаларда бергә эшләү теләге тәрбияләү. Бер-берсе белән килешеп, дус-тату эшләүләрен булдыру. Предметның һәр өлешен үзлектән урнаштырырга, пластилинны төрле өлешләргә бүлүгә өйрәтү. Эвәләүдә таныш алымнарны куллану (тәгәрәтү, уч төбөндә эвәләү, сылау, шомарту).		«Балалар бакчасында сәнгать ижаты шөгыйльләре» Т.С.Швайко 75 бит.
	4	«Көзгә агач» Көзгә сурәтләргә өйрәтү. Жәй белән көзгә аермасын табу. Пластилинны төрле кисәкләргә бүлү. Предметның төрле өлешләрен эвәлэгәндә үлчәмен сакларга өйрәтү.	Балалар бакчасында каен агачын күзәтү.	ФГТ «Туганнан алып мәктәпкә кадәр» Н.В.Веракс 29 бит.
Ноябрь	2	«Һөнәрләргә сурәтләү» Фикер йөртү сәләтен, игътибарын үстерү. Һөнәрләр турында сөйләргә өйрәтү. Барлыкка килгән форманың читләрен эләктерү, төрле бизәкләр белән бизәү.	Аш бүлмәсенә экскурсия.	ФГТ «Туганнан алып мәктәпкәчә» Н.В.Веракс. 31 бит.
	4	«Жир транспорты. Авыр йөк машинасы.» Транспортны сурәтләргә, чагыштырырга өйрәтү. Турыпочмак, квадрат, түгәрәк формаларын эвәләү. Сөйләм телен үстерү. Кул хәрәкәтләренен активлыгын булдыру.	Юлда баручы машиналарны күзәтү.	ФГТ «Туганнан алып мәктәпкәчә» Н.В.Веракс 35 бит.

Декабрь	2	«Светофор янында машина» Светфорның төсләрен кабатлау.Транспортта үзеңне тоту кагыйдәләре белән таныштыру.Әвәләүдә сюжетлы композиция барлыкка китерүне булдыру.Әвәләгән предметның өске өлөшөн шомарту.	Светофорда-кунакта!(экскурсиягә чыгу)	ФГТ “Туганнан алып мәктәпкә кадәр”Н.В.Веракс 35 бит
	4	«Куян» Балаларны хайван әвәләргә өйрәтүгә дәвам итү.Тышкы кыяфәтен чагылдырып(озын колактар,кыска койрык)куянның төрлө хәлен тыныч яки тыңлаучан) әвәләүдә күрсәтергә өйрәтү.		Балалар бакчасында сәнгать ижаты шөгыйльләре”.Г.С.Швайко
Январь	2	«Кар эби» Балаларны төзү алымы белән сәнгатьгә әвәләү образы барлыкка китерүгә өйрәтүгә дәвам итү.Әвәләү алымы белән пластик форма арасында элемент барлыгын аңлату.Үз эшене планлаштырырга өйрәтү:образ тудыру, материалны төрлө зурлыктагы өлешләргә бүлү, эре детальдан башлап эзлекләр рәвештә әвәләү.Әвәләнгән фигураларны өстәмә материал белән бизәү алымнарын күрсәтергә.	Балалар бакчасында әзер,әвәләнгән кар эбине карау.	“Балалар бакчасында сәнгать ижаты”.И.А.Лыков. 76 бит.
	4	«Озын тунлы кыз» Өч өлөштән торган кеше фигурасының төрлө формаларын (цилиндр,түгәрәк,конус) әвәләргә өйрәтү.Өлешләр арасындагы пропорцияне тапшыру.Персонажның кышкы киёмнәрен сурәтләргә өйрәтү: якалы тун,башлык.	Урамда кешеләрнең киёмнәрен күзәтү.	“Балалар бакчасында сәнгать ижаты шөгыйльләре”.Г.С.Швайко 105 бит.
Февраль	2	«Менә керпә-юк башы,юк аягы!». Балаларны тышкы кыяфәтен, характер үзенчәлекләрен күз уңында тотып керпә әвәләргә өйрәтү.Энәле тунын сурәтләү өчен нәфис материаллар кулланыр карау.Үзлектән сәнгатьобразлау алымын эзләүгә юнәлтү.	Керпә күрсәтү.	Балалар бакчасында сәнгать ижаты”И.А.Лыков 52 бит.
	4	«Күнелле вертолетлар”(этилер көне) Төрлө төзү алымнарын кулланып, төрлө формада һәм үлчәмдәге детальләр белән һава транспорты (вертолет) әвәләргә өйрәтү.Вертолетның хәрәкәт алымын һәм төзелешен ачыклау.Детальләргә ялгау алымына игътибарны юнәлтү.(сылау алымын куллану, теш чистарту таякчыкларын куллану.)Күзаллауны, кул хәрәкәтләре белән күзләр яраклашуны үстерү.Ясаган әйберләре белән шатландыру хисе уяту.		“Балалар бакчасында сәнгать ижаты”.И.А.Лыков 96 бит.

Март	2	«Кошлар» Язны сурәтләргә өйрәтү.Балчык белән әвәләү алымнарын куллану.Бакчадагы язгы эшләр белән таныштыру.Игътибарлылыкны үстерү.	Балалар бакчасында сыерчыкны күзәтү.	ФГТ “Туганнан алып мәктәпкәчә”Н.В.Веракс 55 бит.
	4	«Фиалка» Балаларны бүлмә гөлләрен әвәләргә өйрәтү.Аларга сакчыл караш тәрбияләү.Фантазияне жәелдерү.	Бүлмә гөлләрен карау.	Н.В.Веракс 67 бит.
Апрель	2	«Жимлеккә- кунакка очып килегез чыпчыклар”. Үлчәме һәм формасы буенча төрле булган 4-5 өлештән торган төзү алымы белән балаларны кошлар әвәләргә өйрәтү.Өстәмә материал куллану(аяклар өчен шырпы, күзләр өчен бисер,томшык урынына көнбагыш).Ике төсне бергә кушып ачык төс барлыкка китерү мөмкинлеген күрсәтү.Әвәләгән фигураның хәрәкәтләнү алымын үзлектән эзләргә юнәлтү.(Баш аска иелгән,канатлар күтәрелгән)Табигатькә сакчыл караш тәрбияләү.	Балалар бакчасында,безнең якларда кышлаучы кошлар белән,жылы яклардан килгән кошларны чагыштыру.	“Балалар бакчасында сәнгать ижаты”.И.А.Лыков.88 бит.
	4	«Камка тутай» Төзелеш характерларына карап бөжәкләр турында сөйләргә өйрәтү.Тозлы камырдан әвәләү.Фикер йөртү сәләтен, игътибарлыкны үстерү.		ФГТ “Туганнан алып мәктәпкәчә”Н.В.Веракс 62 бит.
Май	2	«Вертолет» Әдәби әсәр тыңларга өйрәтү.Әвәләнгән вертолет фигурасын анализлау һәм сурәтләү.Әвәләүалымын ачыклау(вертолетның корпусы- күкәйгә, койрыгы- конус).Солдат батырлыгын күзаллауга өйрәтү.Туган якка бәйле тарихи вакыйгаларга кызыксыну уяту.	Батырлык өчен бирелгән медальләр карау.	ФГТ “Туганнан алып мәктәпкәчә” Н.В.Веракс 73 бит.
	4	«Чебен гөмбәсе» Дүрт өлештән торган чебен гөмбәсен әвәләргә өйрәтү.(эшләпә, аяк, итәк, аланлык).Эшләпәне бизәү өчен рациональ алым күрсәтү. Чебен гөмбәсенең төзелешен төгәл итеп күзаллауларга өйрәтү.Табигатьне тануга кызыксыну уяту һәм төрле сәнгать әсәрләренә тәэсир чагылышын күрсәтү.	Чебен гөмбәсен күрсәтү, аның белән танышу.	“Балалар бакчасында сәнгать ижаты”.И.А.Лыков 44 бит.

**Белем бирү өлкәсе “Сәнгать ижаты үсеше”
уртанчылар яшьтәгеләр эчен
рәсем буенча комплекслы-тематик план.**

Аңлатма язуы.

Безнең Татар Сарсазы балалар бакчасының рәсем-оештырылган белем бирү эшчәнлегенә үсеш 1) Н.Е.Вераксының “Туганнан алып мәктәпкә кадәр”, 2) Л.А.Парамонованың “4-5 яшьлек балалар белән аң-белемне җәелдерүче шөгыльләр программалары аша тормышка ашырыла. “Сәнгать-эстетик үсеш” юнәлешенә үз эченә “Сәнгать ижаты-рәсем” не дә ала.

Рәсем үсешенә эчтәлегенә эйләнә-тирә чынбарлыгының эстетик ягы формалашуга, үз-үзен күрсәтүдә балаларның ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән.

Бу максатларга түбәндәге мәсьәләләрне чишү аша ирешелә:

— балаларның нәтиҗәле (рәсем) эшчәнлегенә үсеш.

— Сәнгать ижатына тарту.

Ел ахырында уртанчылар төркеме балалары үзләштерәләр:

— предметларны һәм күренешләрне, төгәл формаларны рәсемдә төсле карандашлар, буяулар, фломастерлар кулланып ясарга;

— гади сюжетлы рәсемнәрне кәгазь битендә дөрес урнаштырып ясарга.

— Уенчык силуэтларны дымкова һәм филимон бизәкләре белән бизәргә

— киёмнәрне милли бизәкләр белән бизәргә;

Уртанчылар төркемендә рәсем-оештырылган белем бирү эшчәнлегенә атнага 1 тапкыр, чәршәмбе көнне, 20 минут вакыт белән үткәрелә.

Милли-региональ компонент оештырылган белем бирү эшчәнлегенә бер өлеш булып тормышка ашырыла / татар халкының җырлы – биюле уеннары, шигырьләре, әндәшләре, сынамышлары, җырлары кулланыла/.

Программа бүлекләре буенча предметара бәйләнешне тормышка ашыруны исәпкә алып төзелде:

1. “Җыр-бию” белем бирү өлкәсе. Җырлы – биюле уеннар кертелде.

2. “Матур әдәбият” белем бирү өлкәсе. Язучыларның дүртюллык әсәрләре алынды/ әндәшләр, сынамышлар, шигырьләр/

3. “Физкультура” белем бирү өлкәсе /татар халкының җырлы биюле хәрәкәтле уеннары алынды.

Ай	Атна	Программа эчтәлегенә (база компоненты)	Милли-региональ	Чыганагы
----	------	--	-----------------	----------

			компонент	
Сентябрь	1	«Шкафчыктар өчен рәсемнәр» Предметлы рәсемнәр ясарга һәм рамочкага алып бизәргә өйрәтү; мөстәкыйль эшчәнлекне үстерү.		Л.А.Парамонова “Развивающие занятия с детьми 4-5 лет». 35-37 бит.
	2	«Көзгә яфраклар» Көзгә яфракларны ясарга өйрәтү; агач рәсемен ясау һәм яфраклар белән бизәү; буяуларны һәм пумаланы дәрәс кулланарга өйрәтүне дәвам итү.		Л.А.Парамонова “Развивающие занятия с детьми 4-5 лет» 40 -41 бит.
	3	«Безнең карбыз» Натурадан карбызны киселгән кисәкләр белән ясарга өйрәтү; карбызның тышкы үзлекләрен билгеләп ясау.Пумаланы дәрәс тотып силуэтны ясауны формалаштыру.Буяуларны дәрәс кушып бер төс китереп чыгарырга өйрәтү.		Л.А.Парамонова “Развивающие занятия с детьми 4-5 лет» 67-69 бит.
	4	«Алма һәм слива» Овал формадагы предметларны ясарга өйрәтүне дәвам итү; овал һәм түгәрәк предметларның аерымы билгеләрен әйттерү; түгәрәк фигураларны түгәрәк сызыклар белән буярга өйрәтү,берничә предметны тигез аралыкта урнаштырып ясарга өйрәтү.		Г.С.Швайко “Занятия по изобразительной деятельности» 12 бит.
Октябрь	1	«Помидор һәм кыяр» Овал формадагы предметларны ясарга өйрәнүне дәвам итү; аермалыкларны билгеләтү; ике предметны кәгазь битендә тигез ераклыкта урнаштырырга өйрәтү; буяулар белән ясау алымын ныгыту.		Г.С.Швайко “Занятия по изобразительной деятельности”11 бит.
	2	«Кулъяулыктар һәм сөлгеләр жептә кипшенә» Квадрат һәм өчпочмак формасындагы предметларны рәсемдә ясарга өйрәтү;карандашлар белән бер өзлексез бер юнәлештә буярга өйрәтүне дәвам итү.		Г.С.Швайко “Занятия по изобразительной деятельности” 52 бит.
	3	“Курчак өчен өй” Турыпочмаклы һәм квадрат формадагы предметларны ясарга өйрәтүне дәвам итү; пумала белән буяулар кулланып бер юнәлештә буярга өйрәтү, рәсемнең сюжетын тулыландырып		Г.С.Швайко “Занятия по изобразительной деятельности” 40 бит.

		ясарга теләк уяту.		
	4	«Миләш тәлгәшләре» Балаларны мамык таякчылар белән ясарга өйрәтү, э яфрагын пумаланы манып ясау алымын куллану. Төсләрне һәм ритмны тоемлауны үстерү. Тәлгәшнәң төзелеше белән таныштыру. Үз кичерешләрен рәсемдә чагылдыруны тәрбияләү.		Л.А.Парамонова 133 бит.
Ноябрь	1	«Милли бизәклә сөлгеләр» Балаларны бизәк ясау алымына өйрәтү; орнаментны чиратлаштырып төрлө элементлар кулланып ясауны үстерү. Татар халкының милли бизәкләренә кызыксыну тәрбияләү.	Милли бизәкләр белән таныштыру.	Л.А.Парамонова 157 бит.
	2	«Тәрлинкә» Савыт- саба темасында сүзлек запасларын үстерү, түгәрәк формалар ясарга өйрәтүгә давам итү; тигез бизәкләр төшерергә өйрәтү.	Гжелька тәрлинкәсенәң бизәкләрен карау.	Г.С.Швайко “Занятия по изобразительной деятельности” 56 бит.
	3	«Керпеләргә көзгә келәм». Балаларны “принт” алымын кулланып ясарга өйрәтү, яфракка буяу буяп кәгазь битендә эзләр калдырырга өйрәтү. Күмәк ясуга теләк уяту.		Л.А.Парамонова 173-174 бит.
	4	«Перчаткалар һәм песиләр» Балаларны үз учларын куеп рәсем ясау алымына өйрәтү. Перчаткаларны бизәкләр белән бизәү алымын куллану. Рәсем ясуга теләк уяту.		Л.А.Парамонова 189-190 бит.
Декабрь	1	«Соры куян ак булды» Балаларны соры силуэтлардан ак төстәге буяу кулланып ясау алымына өйрәтү. Тәҗрибәләр кулланырга тирәлек тудыру. Табигатьне өйрәнергә теләк уяту.		Л.А.Парамонова 240-241 бит.
	2	«Кышкы бизәкләр» Балаларны кышкы бизәкләр ясарга өйрәтү. Зәңгәр төснәң төрлө билгеләрен тануны үстерү. Пумаланың очы белән ясау алымын куллануны киңәйтү.		И.А.Лыкова 66 бит.
	3	«Йомшак уенчыклар».		Л.А.Парамонова

		Юеш кәгазьдә ясау белән таныштыру. Үзлектән йомшак уенчыклар ясарга өйрәтү. Төсле буяулар белән ясарга теләк уяту.		260 бит.
	4	«Яңа ел чыршысы» Гуашь буяулар белән яңа ел чыршысын ясарга өйрәтү. Чыршының төзелешен һәм тирәлектә урнаштыру алымын куллану. Бәйрәм теләк һәм кызыксыну уяту.		И.А.Лыкова 74 бит.
Январь	1	«Башлыклы һәм шарфлы карбабайлар» Төз карбабайларга башлыklar һәм шарфлар ясарга өйрәтү. Кышкы киёмне декоратив бизәкләр белән бизәү алымнарын күрсәтү.	Милли бизәкләр белән таныштыру.	Л.А.Парамонова 303-304 бит.
	2	«Матур күлмәк» Күлмәккә бизәкләр төшереп, аларны буяурга өйрәтү. Мөстәкыйль бизәк төзү алымын куллануны үстерү. Рәсем ясауга кызыксыну уяту.	Милли бизәкләр белән таныштыру.	Нурзия «Волшебный узор» 14 стр.
	3	«Бизәкле яулык» Милли бизәкләр белән таныштыруны давам итү. Яулыкта татар орнаменты кулланып рәсем ясарга өйрәтү. Уйлау сәләтен үстерү.		Нурзия «Волшебный узор» 12 стр.
	4	«Кызыл түшләр» Карлы ботакларда кызыл түшләр ясарга өйрәтү; гади композиция төзәргә һәм кошларның тышкы билгеләрен рәсемдә ясауны үстерү. Гуашь буяулары буяулары белән буярга өйрәтүне давам итү. Төсне һәм форманы тоемларга өйрәтү.		Л.А.Парамонова 324-325 бит.
Февраль	1	«Песи» Гади сюжет төзеп йорт хайваннарын ясарга өйрәтү. Форма һәм композицияне тоемлауны үстерү. Әйләнә-тирәлектәге күренешләрен рәсемдә чагылдыра белергә теләк тудыру		И.А.Лыкова 122 бит.
	2	«Чыршы астындагы куян» Балаларны рәсемдә гади сюжетны чагылдырып ясауны давам итү. Предметлар арасындагы пропорцияне саклай белергә		Г.С.Швайко «Занятие по изобразительной

		өйрөтү. Чыршыны бер-бер артлы озынаючы ботаклар белән ясауны ныгыту, куялдың колакларын төрлө хәлгә чагылдыру.		деятельности» 79 бит.
	3	«Танк» Балаларны хәрби техника белән таныштыру, хәрбиләр турында күзаллауларын үстерү, үзлектән танк ясарга өйрөтү. Карандашлар белән ясауны ныгыту. Туган илгә карата ярату хисе тәрбияләү.		Н.Е.Веракса «Комплексные занятия» 218 стр.
	4	«Кечкенә жидеаяклар» Учлар белән рәсем ясау алымын өйрөтү. Учлардан жидеаяклар ясау һәм охшаш диңгез балыкларын чагылдыру (суүсемнәрен)		Л.А.Парамонова 356-357 бит.
Март	1	«Бүләккә чәчәкләр» Матур открытка ясау телгә тудыру. Чәчәкләрнең тышкы үзлектән күзалдына китереп ясарга өйрөтү. Үзлектән силуэт вазалардан рәсем ясау алымын өйрөтү.		Л.А.Парамонова 389-391 бит.
	2	«Яз килде» Балаларны рәсемдә иртә яз күренешләрен чагылдыра белергә өйрөтү. Агачларны ясау алымын ныгыту. Табигатьне яратырга һәм сакларга өйрөтү.		Н.Е.Веракса «Комплексные занятия» 226 бит.
	3	«Күнелле матрешкалар» Балаларны матрешканы халык уенчыгы буларак таныштыру. Матрешканы натурадан ясарга һәм төгөл формалар ясау алымнары куллану.		И.А.Лыкова 106 бит.
	4	«Замарашки» Балаларны кызыклы композицияләр тудырырга өйрөтү. Күз алдына китереп ясау алымы куллану. Ижади сәләтне үстерү.		Л.А.Парамонова 445-446 бит.
Апрель	1	«Әкият ясыйбыз». Балаларны урман ясарга өйрөтү. Әзер силуэтлардан әкият ясауны дәвам итү. Агачларның төзелешен рәсемдә дөрес ясарга кирәклеге аңлату.		Л.А.Парамонова 503-505 бит.
	2	«Чәчәк аткан ботаклар». Балаларны композиция төзүгә өйрөтү. Рәсәдә ботак һәм чәчәк		Л.А.Парамонова 514-515 бит.

		ясау алымын куллану.Ману алымы белән чәчәк тажлары ясауны ныгыту.Табигать күренешләренә игътибар итә һәм куана белүне тәрбияләү.		
	3	«Болындагы тузганаклар». Балаларны чәчәкләрне буяулар белән бер юнәлештә буярга өйрәтү.Табигатьдәге матурлыкны яратуны тәрбияләү.		Н.Е.Веракса 300 бит.
	4	«Үзлетән ясау» Уйлап ясау алымын куллана белергә өйрәтү.Ижади сәләтне үстерү.Рәсем ясауга теләк уяту.		И.А.Лыкова 140 бит.
Май	1	«Кремль» Үрнәк буенча Кремль бинасын ясарга өйрәтү, пропорцияне саклый белүне үстерү.Туган илгә карата кызыксыну тәрбияләү.	Туган илнең горур биналары белән таныштыру.	Нурзия “Волшебный узор” 60 бит.
	2	«Салют» Балаларны салют ясарга өйрәтү,Әйләнә-тирәдәге матурлыкны күрә белүне күнектерү.Пумаланы һәм буяуларны дәрәс кулланырга кирәклеге аңлату.		Л.А.Парамонова 552-554 бит.
	3	«Безнең йорт» Бер һәм күп катлы йортлар ясарга өйрәтү; үзлектән бирелгән үрәк буенча рәсем ясау . Пумала белән бер юнәлештә буярга өйрәтү.Рәсем ясауга теләк уяту.		Г.С.Швайко 57 бит.
	4	«Гөмбәләр» Бер рәсемдә берничә предмет ясарга өйрәтүне давам итү.Бер сызыкта урнаштырып ясарга өйрәтү.Бер төрле предметларны -гөмбәләрне ясау(башта барлык гөмбәләрнең аякларын аннан эшләпәләрен ясау)Рәсем ясауга теләк уяту.		Г.С.Швайко 38 бит.

Образовательная область «Речевое развитие»
Комплексно-тематический план по обучению русскому языку
детей среднего возраста

Пояснительная записка

Ранее обучение русскому языку создает прекрасные возможности для того, чтобы вызвать интерес к языковому и культурному многообразию Республики Татарстан и России. В процессе обучения дети должны научиться воспринимать и понимать русскую речь на слух и говорить по-русски в пределах доступной их тематики.

Обучение русскому языку в нашем ДОУ по авторскому УМК «Изучаем русский язык» под редакцией С.М.Гаффаровой.

В среднем возрасте (4-5 лет) проводится три занятия, где идет изучение нового материала. Все занятия спланированы по определенным темам.

Распределение тематических занятий по обучению детей по русскому языку:

-Знакомство (Приветствие)- 15 занятий; - Овощи и фрукты-9 занятий; - Игрушки 15 занятий; - Это Я- 6 занятий ; - Животные -12 занятий; - Мой дом- 15 занятий;- Посуда и продукты -9 занятий; -Одежда и обувь- 12занятий; - Весна 3 занятия; - Профессии 3 занятия; - Птицы-3 занятия; - Цветы- 3 занятия. Итого 108 занятий.

По окончании обучения дети должны:

сз в аудировании: понимать и выполнять просьбы воспитателя, относящиеся к ведению занятий, организации различных форм игровой и обслуживающей деятельности в соответствии с тематикой речевых ситуаций, определенных для каждого возраста, а также понимать на слух речь воспитателя в учебных- игровых ситуациях;

сз в говорении: уметь отвечать на вопросы, формулировать просьбы, обращаться к воспитателю и своим товарищам в пределах примерных ситуаций в объеме 1-2 фраз, уметь использовать считалки, рифмовки, уметь составить простой рассказ, знать потешки, стихотворения, песни.

Месяц	П/П (неделя)	Программное содержание (базовый компонент)	Национально- региональный компонент	Источник
Сентябрь	1	Знакомство(Приветствие) 1.Формирование умений и навыков детей здороваться и прощаться полными и краткими дружескими формулами, правильно называть свое имя.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова, Г.З.Гарафиева стр.17.
		2.Упражнять детей в понимании и выполнении команд и просьб: встаньте, сядьте. Развитие мелкой моторики рук.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова, Г.З.Гарафиева. Стр.18.
		3.Образовательная деятельность в режимных моментах.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.19.
	2	Знакомство(Приветствие) 1.Организация тренировки в употреблении новых слов в речи: здравствуйте, до свидания, привет, пока, да, нет, спасибо.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева 19 стр.
		2.Выработка умений детей понимать вопросы: Кто это?, Что это?,Сколько, Как тебя зовут? Продолжать учить детей понимать и различать по звучанию русские слова.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.20.
		3.Образовательная деятельность в режимных моментах.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиевастр.21.
	3	Знакомство (Приветствие) 1.Продолжать совершенствовать диалогическую речь. Учить детей поддерживать беседу.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр 21
		2.Продолжать учить детей понимать русские слова, вопросы, а также отвечать на них. Продолжать вводить в активный словарь детей вежливые		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева

		слова.		стр.22.
		3.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.23.
	4	Знакомство (Приветствие) 1.Продолжать формировать у детей навыки здороваться и прощаться полными и краткими дружескими формулами. Учить детей поддерживать беседу. Развитие мелкой моторики.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.23.
		2.Развитие мелкой моторики рук детей. Продолжать вводить в активный словарь детей вежливые слова.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.23-24
		3.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.24
Октябрь	1	Знакомство(Приветствие) 1.Продолжать упражнять детей в правильном произношении русских звуков. Ввести в активный словарь детей вежливые слова.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.24-25.
		2.Продолжать учить понимать вопрос воспитателя и отвечать на него.Развитие мелкой моторики рук детей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.25.
		3.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.25-26.
	2	Овощи и фрукты 1.Первоначальное накопление и активное усвоение новых		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова

		лексических единиц по теме за счет названий овощей и фруктов, основных цветов и прилагательных «большой», «маленький» и т. д. Обогащать словарный запас детей. Учить детей понимать русскую речь.		Г.З.Гарафиева стр.57-58
		2.Учить детей заканчивать начатое предложение. Продолжать учить детей понимать вопрос и отвечать на него.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.58-59.
		3.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.59.
	3	Овощи и фрукты 1.Упражнение детей в использовании числительных от 1 до 6 в комбинации с названиями овощей и фруктов.Животных и игрушек. Выработка навыков правильного русского произношения.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.59-60.
		2.Продолжать работу над усвоением прилагательных «большой», «маленький» и т.д.Развитие мелкой моторики рук детей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.60-61
		3.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.61.
	4	Овощи и фрукты 1.Закрепление ранее приобретенных детьми навыков использования грамматических конструкций в известных и новых учебно-игровых ситуациях.Продолжать учить детей понимать вопрос и отвечать на него.(Что это? Он какой? И т.д.)		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.61-62.
		2.Продолжать вводить в активный словарь детей вежливые слова.Учить детей понимать вопрос и отвечать на вопросы он		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова

		какой?Что ты любишь и т.д.Воспитывать интерес к занятиям русского языка.		Г.З.Гарафиева стр.62-63
		3.Повторение пройденного материала.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.63.
Ноябрь	1	Игрушки 1.Обогащение словарного запаса детей за счет названий игрушек, основных цветов, прилагательных и числительных в пределах шести.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.27-28
		2.Формирование умения использовать новый речевой образец «У меня мяч».Продолжать учить детей понимать вопросы воспитателя и отвечать на них.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.28.
		3.Заучивание стихотворение А.Барто «Мячик».		
	2	Игрушки 1.Учить детей отвечать на вопросы: Что любит...зайка? Кошка...? корова? И т.д.Вводить в активный словарь детей новые слова.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.29-30
		2.Формирование у детей навыков произношения русских звуков под аудиозапись используя приемы имитации.Продолжать учить детей отвечать на вопросы.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.30.
		3.Просмотр мультфильма «Два веселых гуся».		
	3	Игрушки 1.Упражнять детей в понимании вопросительных местоимений «чей», «чья» и использовании речи притяжательных местоимений «Мой», «Моя». Продолжать учить детей понимать русские слова, вопросы, а также отвечать на них.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.31.
		2.Закрепить с детьми слова «большой», «маленький».Продолжать учить детей отвечать на вопросы		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова

		воспитателя (Какой?) Воспитывать интерес к занятиям русского языка.		Г.З.Гарафиева стр.31-32.
		3.Познакомить детей со словами песни «Серенькая кошечка».		
	4	Игрушки 1.Продолжать формировать навыки произношения русских слов, одновременно используя приемы имитации. Формирование умения понимать и отвечать на вопросы: Что это? Кто это? Чья игрушка? Сколько?		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.32-33.
		2.Продолжать работу по обогащению словарного запаса детей. Учить детей отвечать на вопрос: Что ты купил?		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева 33-34стр.
		3.Чтение сказки «Подарок»		Закирова К.Ф. «На поляне детства» стр.34.
Декабрь	1	Игрушки 1.Продолжать обогащать словарный запас детей. Закрепление ранее приобретенные знания в новых учебно-игровых ситуациях. Развитие мелкой моторики детей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.34
		2.Продолжать понимать вопросительные местоимения. Продолжать вводить в активный словарь детей вежливые слова. Продолжать работу над использованием числительных от 1 до 5.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.35.
		3.Познакомить детей со словами песни «Вышла курочка гулять»		
	2	Это Я. 1.Познакомить детей с названиями частей тела. Закрепить умение различать вопросительные предложения со словами что? Кто? И уметь отвечать на них. Развивать фонематический слух и восприятие.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.36-37.
		2.Развивать координацию движений. Учить детей правильно		Изучаем русский язык.

		называть части тела.		С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.37-38.
		3.Игра «Покажи где?»		
	3	Это Я. 1.Создать условия для формирования умений согласовывать вопросительные местоимения (Чей? Чья?Чьи?) с именами существительными.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.38
		2.Учить различать и употреблять в речи существительные в форме единственного и множественного числа. Развивать внимание, память, мышление.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.39
		3.Прослушивание стихотворения «Уронили Мишку на пол».		
	4	Животные 1.Развитие понимание речи и активизация словаря за счет названий домашних и диких животных и их детенышей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.40-41.
		2.Формирование умения слушать и понимать заданный вопрос: Это кто? Это что? Собачка какая? Сколько? Отвечать на него.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.41-42.
		3.Чтение сказки «Лиса и Журавль»		
Январь	1	Животные 1.Упражнение детей в правильном произношении звуков русского языка. Продолжать обогащать словарный запас детей. Используя приемы имитации под текст физкультминутки.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.42-43.
		2.Упражнять детей в использовании числительных от1 до 5.Продолжать учить детей отвечать на вопрос воспитателя.Развивать память.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.43-44.
		3.Просмотр мультфильма «Курочка ряба».		

	2	Животные 1.Формировать умения согласовывать существительные с прилагательными и числительными.(Цыпленок желтый.Одна курица ит.д.) Развитие мелкой моторики рук.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр. 44-45.
		2.Продолжать вводить в активный словарь детей вежливые слова.(На здоровье, спасибо).Формирование умения использовать новый речевой образец «Вот морковка, вот мячик» и т.д.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.45-46
		3.Просмотр мультфильма «Кошкин дом»		
	3	Животные 1.Формирование умений слушать русские народные сказки и песни о жизни разных животных с опорой на наглядность.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.46-47.
		2.Упражнять детей в правильном произношении звуков русского языка, используя приемы имитации.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.47.
		3.Проигрывание игры «Угадайка»		
	4	Мой дом. 1.Введение новых лексических единиц по теме. Формирование у детей навыков диалогической речи. Уражнять детей в правильноммм произношении русских звуков.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.49.
		2.Учить детей слушая текст имитировать движения.Развивать мышление,память.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.49
		3.Просмотр мультфильма «Теремок».		

Февраль	1	Мой дом. 1. Организация тренировки в правильном употреблении новых слов по теме. Продолжать учить детей отвечать на вопросы.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.50-51.
		2. Развитие умения понимать обобщающее слово «Семья». Продолжать обогащать словарный запас детей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева 51-52 стр.
		3. Знакомство со словами песни «Спят усталые игрушки»		
	2	Мой дом. 1. Продолжать учить детей понимать русскую речь. Учить поддерживать беседу.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.52-53.
		2. Продолжать формировать навыки диалогической речи. Учить отвечать на вопросы у кого? Что у тебя?		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.53-54.
		3. Проигрывание игры «Бегите в домик».		
	3	Мой дом. 1. Учить детей отвечать на вопросы какого цвета? Кто сидит на стуле и т. д. Развивать диалогическую речь.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.54.
		2. Формирование потребности общаться с родителями и со сверстниками на русском языке. Развитие умения понимать обобщающее слово «семья». Развитие мелкой моторики.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.55
		3. Чтение сказки «Теремок».		
	4	Мой дом. 1. Развитие у детей мелкой моторики и координацию движений. Продолжать учить детей понимать русскую речь. Обогащать словарный запас детей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.55-56.

		2.Развитие мелкой моторики.Заучивание с детьми новых слов по теме.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.56
		3.Проигрывание игры «Кто в доме живет».		
Март	1	Посуда и продукты. 1.Первоначальное накопление и активное усвоение новых лексических единиц по теме. Формирование умений и навыков согласовывать прилагательные с существительными в роде и числе (большая чашка, маленькие тарелки).		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.64.
		2.Создание условий для понимания вопросов что делает? Какой?Развитие логического мышления.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.64-65.
		3.Чтение сказки «Каша из топора»		
	2	Посуда и продукты. 1.Формирование умений и навыков согласовывать прилагательные с существительными в роде и числе (большая чашка, маленькие тарелки).		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.65-66
		2.Развитие логического мышления, внимания, памяти. Воспитание бережного отношения к предметам быта.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.66-67.
		3.Игра «Чудесный мешочек».		
	3	Посуда и продукты. 1.Закрепление слов большой, маленький. Создание условий для понимания вопросов Что делает? Какой?		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.67.
		2.Развитие умение использовать в речи обобщающие слова. Развитие мелкой моторики рук.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева

				стр.67-68.
		3.Слушание и обсуждение рассказа «Сладкий щавель»		Закирова К.Ф. «На поляне детства». Стр.38.
	4	Одежда и обувь 1.Активизация речевых умений и навыков, приобретенных на предыдущих занятиях.Развитие понимания речи, расширение словарного запаса за счет новых лексических единиц по теме.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.69.
		2.Учить детей отвечать на вопросы какой? Какая? Закрепление умения вести мини-диалог.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.69-70.
		3.Заучивание стихотворения «Моя мамочка»		
Апрель	1	Одежда и обувь 1.Развитие понимания речи,расширение словарного запаса за счет новых лексических единиц по теме. Закрепление умений вести мини-диалог. Развитие логического мышления.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.70-71.
		2.Продолжать учить детей отвечать на поставленный вопрос.Продолжать работу над обогащенем словарного запаса детей.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.71.
		3.Заучивание потешки: Наша Маша маленька,на ней шубка аленька.		
	2	Одежда и обувь 1.Продолжать учить детей использовать в своей речи вежливые слова. Выработка умений и навыков образовывать и употреблять в речи формы родительного падежа личных местоимений с предлогом «У»(у меня, у тебя).		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.72.
		2.Расширение словарного запаса за счет новых лексических		Изучаем русский язык.

		единиц по теме.		С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.72-73.
		3.Чтение стихотворения Кригер «На прогулку»		
	3	Одежда и обувь 1.Развитие понимания русской речи.Обобщать словарный запас детей.Развитие мелкой моторики рук.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.73-74
		2.Познакомить детей с игрой «Как живешь» Учить детей отвечать на вопросы полным ответом. Развитие мелкой моторики рук.		Изучаем русский язык. С.М.Гаффарова Г.З.Гарафиева стр.74.
		3.Проигрывание игры «Оденем куклу на прогулку».		
	4	Весна 1.Формирование и развитие умений и навыков говорения в известных и новых в учебно-игровых ситуациях по теме.Закрепление и активизация усвоенных ранее слов.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей. Стр.114.
		2.Обогащение словаря детей существительными.Продолжать учить детей отвечать на поставленные вопросы.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей114.
		3.Чтение стихотворения А.Барто «Кораблик».		
Май	1	Профессии 1.Познакомить детей с профессиями.Учить детей отвечать на вопросы для чего нужны профессии? Где им обучают? И и.д.Развивать внимание детей.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей.стр.119
		2.Продолжать учить детей поддерживать беседу, отвечать на поставленные вопросы.Воспитывать интерес к занятию русского языка.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей.стр 120.

		3.Проигрывание игры «Повар».		
	2	Транспорт 1.Познакомить детей с водным транспортом.Продолжать работу по обогащению словарного запаса детей.Развивать мелкую моторику рук.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей.стр100.
		2.Познакомить детей с воздушным транспортом.Учить детей отвечать детей на вопросы: почему он так называется? Кто управляет самолетом? И т.д.Развивать память детей.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей стр.102
		3.Заучивание стихотворение А.Барто «Грузовик»		
	3	Птицы 1.Познакомить детей с домашними птицами.Продолжать учить детей поддерживать мини-диалог.Продолжать работу над обогащением словарного запаса детей.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей стр.80
		2.Продолжать детей знакомить с птицами.Закрепить умение воспринимать на слух слова и произносить их.Развитие логического мышления.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей стр.82.
		3.Показ настольного театра «Курочка Ряба»		
	4	Цветы 1.Познакомить детей с садовыми цветами.Выработка умений понимать и употреблять в речи вопросительные предложения.Развитие логического мышления.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей стр.129
		2.Познакомить детей с полевыми цветами.Продолжать работу по обогащению словарного запаса детей.Закрепление умений и навыков различать по интонации вопросительные предложения.		Т.Р.Кислова По дороге к Азбуке.Методические рекомендации для воспитателей стр.131.
		3.Просмотр мультфильма «Цветик семицветик»		

**Белем бирү өлкәсе “Физик үсеш»
уртанчылар (4-5) яшьтәгеләр өчен физик культурадан
комплекслы-тематик план.**

Аңлатма язуы.

Безенең Татар Сарсазы балалар бакчасының уртанчылар (4-5) яшьтәгеләр өчен -физик формалаштыруның үсеше Н.Е.Вераксының “Туганнан алып мәктәпкә кадәр”, Л.И.Пензулаеваның “Балалар бакчасында физкультура шөгыльләре” программалары аша тормышка ашырыла. Физик үсеш юнәлеше үз эченә балаларның сәламәтлекләрен, жирле шартларны исәпкә алып, төрле комплекслы чыныктыру чаралары оештырыла, физик үсешкә кызыксынучанлыгын жәелдерүгә юнәлдерелгән.

Бу максатларга түбәндәге мәсьәлэләрне чишү аша ирешелә: бербөтен дөнья күренешен формалашуы, балаларның белем дәрәжәсен киңәйтү, шәхси хәрәкәт активлыгын үстерү, физик сыйфатлар жәелдерү, балаларны сәламәт яшәүдә булдыру.

Ел ахырына уртанчылар төркеме үзләштерә: бер-берләре белән төртешмичә йөрү һәм йөгерү, 2 аякта бер урында һәм алга таба сикерү, тупны алу, күчерү, ыргыту, тәгәрәтү, шуышу, үрмәләү.

Уртанчылар төркемендә физик формалаштыру оештырылган белем бирү эшчәнлегенә атнага 3 тапкыр үткәрелә. Милли-региональ компонент оештырылган белем бирү эшчәнлегенең бер өлеше булып тормышка ашырыла. Татар халык уеннары, санамышлар кулланыла.

Программа бүлекләр буенча предметара бәйләнешне тормышка ашыруны исәпкә алып төзелде:

1. Иминлек белем бирү өлкәсе.
2. “Матур әдәбият” белем бирү өлкәсе (әйтенүләр, санамышлар).
3. “Элемтә” белем бирү өлкәсе, сөйләм теле. (Сүзләргә дөрес, аңлаешлы, ачык итеп әйтү).

Ай	Атна	Программа эчтәлеге (база компоненты)	Милли-региональ компонент	Чыганагы
Сентябрь	1	1.Пр.эчтәлеге:бер колоннада йөрү һәм йөгерү,ике аяктан сикергә өйрәтү. 1.Шеренгага тезелү. 2.Төп күнегэләр. 3. Уен “Үз төсөңне тап”.	Санамыш куллану.	Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 20-21 бит.
		2.Пр.эчтәлеге:бер колоннада йөрү һәм йөгерү,ике колоннага тезелеп төп күнегүләргә үтәү.Ике аякта сикереп йөрүне ныгыту.		Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 21 бит.
		3.Пр.эчтәлеге: бер колоннада йөрүне һәм йөгерүне күнектерү,сигнал буенча хәрәкәтләнәргә өйрәтү: ике кул белән тупны тәгәрәткәндә төгәллекне һәм житезлекне үстерү.	Санамыш куллану.	Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 22 бит.
	2	1-2.Пр.эчтәлеге: Идәннән житез этелеп сыгылган аякта жиргә төшергә һәм сикергәндә предметларга кагылырга өйрәтү; тупны төгәл тәгәрәтүне күнектерү.		Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 22-23 бит.
		3.Пр.эчтәлеге: балаларны аяк очларында бер бер артлы йөрергә күнектерү, обручны бер-берсенә тәгәрәтергә өйрәтү.		Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 24 бит.
	3	1-2. Пр.эчтәлеге:бер колоннада йөрү һәм йөгерүне ныгыту, тупны тәгәрәтергә,шнур астыннан үрмәләп чыгарга өйрәтү.		Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 25 -27 бит.
		3. Пр.эчтәлеге:мәйданчык почмакларына куелган предметларга кагылмыйча йөрергә өйрәтү;тупны ыргытырга	Санамыш куллану.	Физическая культура в детском саду.

		һәм тотып алырга күнектерү.		Л.И.Пензулаева 27-28 бит.
	4	1-2 Пр.эчтәлеге: тәрбияче сигналы буенча йөрүдән туктарга өйрәтү;шнур астыннан йөрүне ныгыту,аз биеклетән тигезлекне саклап йөрергә өйрәтү.	“Аюга кунакка бару” уены.	Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 28-29 бит.
		3.Пр.эчтәлеге: Тупны бер- берсенә бәергә өйрәтү,сикерүдә күнектерү.	Кыяр,кыяркай” уены	Физическая культура в детском саду. Л.И.Пензулаева 30 бит
Октябрь	1	1-2. Пр.эчтәлеге: күтәрелгән тактада тигезлекне саклап йөрергә өйрәтү.ике аяктан сикерергә күнектерү.	“Мөчә һәм тычканнар” уены.	Л.И.Пензулаева 31-33 бит.
		3.Сетка аркылы тупны ыргытырга күнектерү, житезлекне, төгәллекне үстерү,биек булмаган тактадан йөрергә һәм йөгерергә өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 33 бит.
	2	1-2.Пр.эчтәлеге: балаларны йөгөрүдән һәм йөрүдән соң шеренгага тезелергә өйрәтү,обручтан обручка сикергәндә аяклар ыргылаш сыгылган булуын аңлату, тупны бер-берсенә төгәл тәгәрәтүне күнектерү.		Л.И.Пензулаева 34-35 бит.
		3.Балаларны йөгәндә төрле күнегүләр үтәргә өйрәтү.сигнал буенча хәрәкәтләнүне ныгыту.		Л.И.Пензулаева 35 бит.
	3	1-2.Пр.эчтәлеге: бер колоннада йөрүне кабатлау, бүрәнә аркылы йөрергә күнектерү; тупны төгәл тәгәрәтергә өйрәтү, дуга астыннан йөрү.		Л.И.Пензулаева 36 бит.
		3.Балаларны майданчыкта предметлар аркылы йөрергә һәм йөгерергә күнектерү;обручлар тәгәрәтергә өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 37 бит.
	4	1-2.Пр.эчтәлеге: бер колоннада йөрүне һәм йөгерүне күнектерү,дуга астыннан идәнгә кагылмыйча үрмәләп чыгарга өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 37-38 бит.
		3.Бер-бер артлы йөрүне һәм йөгерүне кабатлау; тупны кәрзингә бәергә күнектерү, житезлекне үстерү.		Л.И.Пензулаева 39 бит.

Ноябрь	1	1-2.Пр.эчтөлеге: Предметлар арасыннан йөрүне һәм йөгөрүне күнектерү; ике аяктан сикереп йөрөргә өйрөтү, күтәртелгән тактадан йөрүне ныгыту.		Л.И.Пензулаева 40-41 бит.
		3.Балаларны майданчыкта юнөлешне үзгәртеп йөрүдә һәм йөгөрүдә күнектерү. Сикерүдә күнектерү.		Л.И.Пензулаева 41-42 бит.
	2	1-2.Пр.эчтөлеге: Түгәрәк буйлап йөрү һәм йөгөрү, аяк очларында йөрү һәм йөгөрү, тупны тэгэрәтүне күнектерү.		Л.И.Пензулаева 42-43 бит.
		3.Күнегүләр үтәп йөрү күнегүләрен кабатлау; атлап чабу: туры юнөлөштә сикерү һәм тупны тэгэрәтү.		Л.И.Пензулаева 44 бит.
	3	1-2 Пр.эчтөлеге: Балаларны юнөлешне үзгәртеп йөрөргә һәм йөгөрөргә өйрөтү; идәнгә бәрәп ике куллап тотып алырга күнектерү, дүртаяклап үрмәләүне кабатлау.	“Төлкә һәм тавыклар” уены.	Л.И.Пензулаева 44-46 бит
		3.Балаларны предметлар арасыннан йөрүне күнектерү; тизлекне арттырып йөрүдә һәм йөгөрүдә ныгыту.	Санамыш куллану.	Л.И.Пензулаева 46 бит.
	4	1-2 Пр.эчтөлеге; балаларны тәрбияче сигналы буенча йөрөргә һәм йөгөрөргә; гимнастик эскәмиядә корсаклары белән үрмәләргә өйрөтү.	“Төслә машиналар” уены.	Л.И.Пензулаева 46-47 бит.
		3.Балаларны майданчыкта йөрөргә һәм йөгөрөргә күнектерү, күзәтүчәнлекне, ераклыкка сикерергә өйрөтү.	“Очкычлар” уены.	Л.И.Пензулаева 48 бит.
Декабрь	1	1-2 Пр.эчтөлеге: Балаларның игътибарын күнегүләр ясаганда үстерү. каршылыклар аркылы сикерергә өйрөтү.		Л.И.Пензулаева 49-50 бит.
		3.Тәрбияче сигналы буенча кар өемнәре арасыннан йөрөргә өйрөтү.	Санамышлар куллану.	Л.И.Пензулаева 50 бит.
	2	1-2 Пр.эчтөлеге; балаларны парлап басарга күнектерү; предметлар арасыннан туп тэгэрәтергә өйрөтү.		Л.И.Пензулаева 51 -52 бит.
		3.Балаларны чаңгыларын жылкәләренә салып занятия булачак урынга алып барырга өйрөтү; аякларны чиратлаштырып шуып барырга күнектерү.	“Күңелле кар бөртекләре” уен.	Л.И.Пензулаева 52 бит.
	3	1-2 Пр.эчтөлеге: балаларны бер колоннада йөрөргә күнектерү; тупны бер-берсенә бәргәндә төзлекне үстерү, дүртаяклап	“Куяңнар һәм бүре” уены.	Л.И.Пензулаева 53-55 бит.

		үрмәләүне ныгыту.		
		3.Чаңгыда йөрү алымнарын ныгыту;кар бөгерләмнәрен ераклыкка ыргыту, бәрү көчен үстерү.		Л.И.Пензулаева 55 бит.
	4	1-2 Пр.эчтәлегә; тәрбияче биремә буенча йөрергә һәм йөгерергә күнектөрү,эскәмиянең кырыйларына тотынып шуышырга өйрәтү, тигезлеккә күнегүләрне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 55-57 бит.
		3.Чаңгыда шуарга өйрәтүне дәвам итү.		Л.И.Пензулаева 57 бит.
Январь	1	1-2 Пр.эчтәлегә: балаларны предметлар арасыннан кагылмыйча йөрергә һәм йөгерергә күнектөрү,күтәртелгән тактада тигезлекне саклап хәрәкәтләнәргә өйрәтү,сикерүгә күнегүләрне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 58-60 бит.
		3.Чаңгыларда йөрергә өйрәнүне дәвам итү; уен күнегүләрен кабатлау.		Л.И.Пензулаева 60 бит.
	2	1-2 Пр. Эчтәлегә: алып баручыны алыштырып хәрәкәтләнәргә күнектөрү, бер-берсенә тупны ыргытырга өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 60-61 бит.
		3.Чаңгыда шуып йөрергә өйрәтүне дәвам итү,кар өемнәре тирәли йөрергә һәм сикерергә өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 61-62 бит.
	3	1-2 Пр.эчтәлегә: предметлар арасыннан кагылмыйча йөрүне һәм йөгерүне кабатлау, гимнастик эскәмиядә шуышу, житезлекне үстерү.		Л.И.Пензулаева 62-63 бит.
		3. Кар бөгәрләмнәрен ераклыкка ыргытырга өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 63-64 бит.
	4	1-2 Пр.эчтәлегә: балаларны аякларын югары күтәреп хәрәкәтләнәргә өйрәтү, гимнастик эскәмиядә йөрүне күнектөрү,шнур астыннан чыгарга өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 64-65 бит
		3 Кар бөгәрләмнәрен ераклыкка ыргытырга өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 65 бит.
Февраль	1	1-2 Пр.эчтәлегә: балаларны предметлар арасыннан йөрүдә һәм йөгерүдә күнектөрү,скерүдә күнегүләрне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 66-67 бит.

		3Кар божараларын төгэл бэрергэ өйрэтү,чана белэн шуу.		Л.И.Пензулаева 68 бит.
	2	1-2 Пр. эчтэлег:тэрбияче бойрыгы буенча күнегүлэр үтэргэ өйрэтү, обручтан обручка сикерү; тупны предметлар арасыннан тэгэрэткэндэ житезлекне үстерү.		Л.И.Пензулаева 68-69 бит.
		3. Йөгерү һәм сикерүдә карлы майданчыкта күнегүләрне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 69 бит.
	3	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны предметлар арасыннан таралып йөрүдә һәм йөгерүдә күнектерү, тупны ике куллап тоту; дүртаяклап үрмәләүне ныгыту.	Санамыш куллану.	Л.И.Пензулаева 70-71 бит.
		3.Кар божараларын ераклыкка ыргытырга өйрэтү,чанада шуу.		Л.И.Пензулаева 71 бит.
	4	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны юнөлешне үзгәртеп хэрәкәтләнэргэ өйрэтү, предметлар арасыннан сикерү.		Л.И.Пензулаева 71-73 бит.
		3. Кар божараларын бэргэндэ күзкүремен һәм житезлекне үстерү,уен күнегүләрне кабатлау.		
Март	1	1-2 Пр.эчтэлег: балаларны түгэрэк буйлап юнөлешне үзгәртергэ һәм таралып йөгөргө өйрэтү, тигезлекне саклауга күнегүләрне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 73-74 бит.
		3.Кар божараларын бэргэндэ күзэтүчәнлекне һәм житезлекне үстерү.		Л.И.Пензулаева 74-75 бит.
	2	1-2 Пр.эчтэлег: Тэрбияче командасы буенча күнегүлэр үтәп йөрү; урыннан ераклыкка сикерү,сетка аркылы тупны ыргыту; таралып йөрү һәм йөгерүне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 75-77 бит.
		3.Балаларны йөрүне,сикереп йөрү белән чиратлаштырып йөрүдә күнектерү;акрын йөгөргө өйрэтү.		Л.И.Пензулаева 77 бит.
	3	1-2 Пр.эчтэлег: балаларны түгэрэк буйлап йөрүдә һәм йөгерүдә күнектерү;предметлар арасыннан тупны тэгэрәтергэ өйрэтү.		Л.И.Пензулаева 77-78 бит.
		3.балаларны чыдамлыкка йөгөргө өйрэтү,бер аякта сикереп баруда күнектерү.		Л.И.Пензулаева 78-79 бит.

	4	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны тәрбияче сигналы буенча таралып йөрергә һәм йөгерергә өйрәтү, эскәмиядә аю кебек йөрү, сикерүдә тигезлекне сакларга күнектерү.		Л.И.Пензулаева 79- 80 бит.
		3.Балаларны тар һәм киң атлап йөрүдә күнектерү; туп белән күнегүләрне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 80 бит.
Апрель	1	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны бер колоннада йөрергә һәм йөгерергә өйрәтү, тигезлекне саклап сикерүдә күнектерү.		Л.И.Пензулаева 81-82 бит.
		3.Группа майданчыгында бер колоннада обруч тәгәрәткәндә үз урынынын табарга өйрәтү, туп белән күнегүләрне кабатлау.	“Жиләк жыям, как коям” уены.	Л.И.Пензулаева 83 бит.
	2	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны кулга-кул тотынышып түгәрәктә йөрергә һәм йөгерергә күнектерү, горизонталь ноктага капчыкларны ыргытырга өйрәтү.Ераклыкка дәрәс сикерүне ныгыту.		Л.И.Пензулаева 83-84 бит.
		3.Майданчыкта түгәрәк буйлап йөгерүне һәм йөрүне кабатлау.Чикләнгән такта өсләгеннән йөрүне ныгыту.	“Машина һәм чыпчыклар” уены.	Л.И.Пензулаева 85 бит.
	3	1-2 Пр.эчтэлег:Тәрбияче сигналы буенча күнегүләр үтәп йөрүгә күнектерү; ераклыкка капчык ыргытканда житезлекне һәм күзкүремен үстерү,дүртаяклап йөрүне кабатлау.	“Бала белән күбәләк” уены.	Л.И.Пензулаева 85-86 бит.
		3.Балаларны тәрбияче сигналы буенча йөгерүдә һәм сикерүдә күнектерү, бер-берсенә тупны бәрергә өйрәтү, житезлекне үстерү.		Л.И.Пензулаева 86-87 бит.
	4	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны таралып йөгерүдә һәм йөрүдә күнектерү, тигезлекне саклап сикерүне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 87-88 бит.
		3.Балаларны предметлар арасыннан йөрергә һәм йөгерергә өйрәтү, тупны дәрәс бәрүне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 88 бит.
Май	1	1-2 Пр.эчтэлег: Балаларны парлап йөрүдә күнектерү, биек булмаган тактадан тигезлекне саклап йөрү, ераклыкка сикерүне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 89-90 бит.
		3.Балаларны бер колоннада йөрүне, сикереп йөрүгә алыштыруда күнектерү, туп белән күнегүләрне кабатлау.	“Ябалак” уены.	Л.И.Пензулаева 90 бит.
	2	1-2 Пр.эчтэлег: Алып баручыны алыштырып йөрү, ераклыкка		Л.И.Пензулаева

		сикерү, туп белән күнегүләр кабатлау.		90-91 бит.
		3.Тәрбияче сигналы буенча туктап йөрү;ераклыкка сикерү, туп белән күнегүләрдә житезлекне үстерү.		Л.И.Пензулаева 91-92 бит.
	3	1-2 Пр.эчтәлеге: балаларны аякларын югары күтәреп йөрүдә,таралып йөгерүдә күнектерү,эскәмиядә шуышу, вертикаль ноктага бөрүне кабатлау.	“Куяннар һәм бүре” уены.	Л.И.Пензулаева 92-93 бит.
		3.Парлап йөрүдә һәм йөгерүдә күнектерү,кыска скакалкада сикерергә өйрәтү, йөргәндә тезелүне кабатлау.		Л.И.Пензулаева 93 бит.
	4	1-2 Пр.эчтәлеге: балаларны күнегүләр үтәп йөрүдә һәм йөгерүдә күнектерү, биеклектән сикерергә өйрәтү.		Л.И.Пензулаева 93-94 бит.
		3.Балаларны юнәлеш үзгәртеп йөрүдә һәм йөгерүдә күнектерү,тупны ыргытып тотып алырга өйрәтү,туп белән уеннарны кабатлау.		Л.И.Пензулаева 94 бит.

**Белем бирү өлкәсе “Танып белү үсеше”
уртанчылар (4-5) яшьтәгеләр өчен башлангыч
математик күзаллау формалаштыру буенча
комплекслы-тематик план.**

Аңлатма язуы.

Безнең Татар Сарсазы балалар бакчасының уртанчылар (4-5) яшьтәгеләр өчен математик-оештырылган белем бирү эшчәнлегенә үсеп
1) Н.Е.Вераксының “Туганнан алып мәктәпкә кадәр”; 2) Л.Г.Петарсонның “Игралочка” мәктәп 2100 программасы аша тормышка ашыра.
“Элементар математик күзаллауны формалаштыру” бүлегенә “Танып белү” белем бирү өлкәсенең эчтәлеген төзүче бер өлеш булып
тора. Элементар математик күзаллауның үсеше балаларның аң- белем буенча тәрбияләүдә зур әһәмияткә ия.

Элементар математиканың максаты – аң- белем эшчәнлеген алымнарын, әйләнә-тирә дөнья күренешләренең һәм әйберләренең сан һәм вариатив
уйлаучанлыкны формалаштыру.

Бу максатларга түбәндәге мәсьәләләрне чишү аша ирешелә:

-Төрле төстәге,размердагы, формадагы әйберләренең санын күзаллауны формалаштыру.

-зур микъдардан әйберләрен санап алу алымын жәелдерү.

-тигез һәм тигез түгеллекне билгеләү алымын үстерү.

-әйберләрен зурлыгы буенча чагыштыру алымын булдыру.

сз геометрик фигуралар турындагы күзаллауны киңәйтү.

сз Вакытта һәм тирә-юньдә ориентлашу алымын жәелдерү.

Уртанчылар төркемендә математик-оештырылган белем бирү эшчәнлегенә атнага 1 тапкыр,20 минут вакыт белән үткәрелә.

Ай	Атна	Программа эчтәлеге(база компоненты)	Милли-региональ компонент	Чыганак
Сентябрь	1	Кабатлау. «1 һәм 3 саннары» темасын кабатлау. Геометрик фигуралар, предметларны чагыштыру, пространство турында белемнәрен искә төшерү.	Санамыш куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 98-102 бит.
	2	Иртә. Соң. Вакыт үлчәү берәмлекләрен искә төшерү, актив сүзлектә куллана белергә өйрәтү, бер, күп төшенчәләрен уенда куллана белү.	Табышмак куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 102-105 бит.
	3	4 кә кадәр санау. 4 саны. 4 кә кадәр санарга һәм 4 саны белән таныштыру. Предметларны күплекләре буенча аера белергә өйрәтү. Логик фикерләү сәләтен, аңны үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 106-110 бит.
	4	Квадрат. Квадрат турында белемнәрен камилләштерү. 1-4 кә кадәр санауны ныгыту. Игътибарны, фикерләү сәләтен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 111-115 бит.
Октябрь	1	Куб. Куб турында белемнәрен камилләштерү. Өйрәнелгән фигураларны предметлар арасынан эзләп табарга өйрәтү. 4 кә кадәр санау. Фикерләү сәләтен, аңны, ижади эшчәнлекне үстерү.	Санамыш, табышмаклар куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 116-120 бит.
	2	Өстә, аста. Пространствода предметларның урынын “өстә”, “аста”, “өстендә” “астында” сүзләрен кулланып әйтә белергә өйрәтү. 4 санына кадәр саннар, предметлар күплеген чагыштыруны кабатлау.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 120-123 бит.
	3	Киңлекләрен чагыштыру. Бер-берсенә кую юлы белән тасмаларны “киңрәк”- “тарырак” сүзләрен кулланып чагыштыру. “Киң”- “тар” сүзләрен сөйләмдә дөрес кулланырга өйрәтү. Исәпләү, фикерләү сәләтен үстерү.	Табышмак куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 123-127 бит.
	4	5 кә кадәр санау. 5 саны. 5 саны турында белемнәрен камилләштерү, 5 кә кадәр санарга өйрәтү. 5 санын исәп белән чагыштыру. Чагыштыру һәм тигезләү алымнары куллана белергә өйрәтү.	Табышмак куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 127-132 бит.

Ноябрь	1	Овал. Овал аның үзлекләре белән таныштыру.Әйләнә тирәдә булган предметларда фигураны табу.5 кә кадәр санауны ныгыту.	Табышмак.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 132-137 бит.
	2	Эчендә.Тышында. Эчендә,тышында сүзләрен аңлап сөйләмдә әйтә белергә өйрәтү.Овал турында, 5 эчендә санауны кабатлау.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 137-141 бит.
	3	Артта.Алда.Уртада. Балаларны “артында”, “алдында”,”уртасында” сүзләрен аңлап сөйләргә өйрәтү.Пространствода уң-суң төшенчәләрен аерып әйтү.Геометрик фигураларны искә төшерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 141-144 бит.
	4	Пар. Балаларны гомум билгеләре буенча предметларны парлаштырырга өйрәтү.Исәпләү ,фикерләү сәләтен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 144-148 бит.
Декабрь	1	Турыпочмаклык. Турыпочмаклык турында белемнәрен камилләштерү, әйләнә-тирәдәге предметларда таба белергә өйрәтү.Геометрик фигуралар турында искә төшерү,5 кә кадәр санау,саннарына туры китереп куярга өйрәтү.Фикерләү сәләтен,ижади һәм сөйләм телен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 148-154 бит.
	2	Сан тәртибе. Сан тәртибе турында белемнәрен камилләштерү,5 кә кадәр санау,1-5 цифрларын исәп белән чагыштыру, 5 тән 1 гә кадәр кире тәртиптә санарга өйрәтү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 154-159 бит
	3	Кабатлау. Алган белемнәрне кабатлау.Геометрик фигураларны аерып әйтә белергә өйрәтү.1 дән 5 кә кадәр санау.Кире тәртиптә санау.Предметларның санын цифр белән билгеләү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 127-158 бит.
Январь	1	Ритм(эзләү һәм төзү закончалыгы) Ритмны табу һәм ритм аңлатмасын формалаштыру, чиратлашу закончалыгын өйрәтү, үзлектән табу осталыгына өйрәтү.Әйберләрнең охшашлыгын таба белүне ныгыту.	Табышмаклар куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 159-163 бит.
	2	1-6 га кадәр саннар һәм 6 цифрасы. 6 саны һәм 6 цифрасы белән таныштыру. Санау алымнарын		Л.Г.Петерсон “Игралочка”

		ныгыту,предметларны саны буенча чагыштырырга өйрәтү.		163-168 бит.
	3	Тәртип саны. Сан тәртибе турында белемнәрен камилләштерү.6 га кадәр санарга өйрәтү.Аңлап исәпләү. Фикерләү сәләтен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 168-171 бит.
Февраль	1	Озынлыкны үлчәү. Үлчәү берәмлегә ярдәмдә озынлыкны үлчәү алымын формалаштыру; сөйләмдә “озынак” “кыскарак” төшенчәләрен дөрес куллана белергә өйрәтү.1-6 га кадәр исәпне ныгыту.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 171-175 бит.
	2	7гә кадәр санау һәм 7 цифрасы. 7 саны һәм 7цифрасы турында күзаллауларын булдыру, 7 гә кадәр туры һәм кире тәртиптә санарга өйрәтү, геометрик берәмлекләрен искә төшерү, предметларны сананары буенча группалаштырырга өйрәтү.		Л.Г.Петерсон «Игралочка» 175-179 бит.
	3	Кабатлау: 1-7 гә кадәр саннар. 7 гә кадәр санауны ныгыту.санау рәтендә саннарның урыннарын дөрес билгеләргә өйрәтү.Геометрик фигураларны искә төшерү,озынлыкларын билгеләргә өйрәтү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 179-182 бит.
	4	Калынлыгы буенча чагыштыру. Әйберләрен калынлыгы һәм нечкәлегә буенча чагыштыру алымын формалаштыру.Саный белүне камилләштерү.Логик фикерләү сәләтен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 182-186 бит.
Март	1	Озынлыгы буенча чагыштыру. Сөйләмдә “Озын”, “кыска” сүзләрен дөрес кулланырга өйрәтү.Берничә предметны озынлыклары буенча чагыштыру.1-7 гә кадәр санауны ныгыту.Игътибарны,уйлау һәм фикерләү сәләтен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 186-189 бит.
	2	План(сәяхәт картасы). Гади план буенча ориентлашу алымын формалаштыру. Пространствода предметларның урынын билгеләргә өйрәтү.7 дән -1 гә кадәр санауны ныгыту.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 190-194 бит.
	3	7 гә кадәр санау.8 саны һәм 8 цифрасы. Киләсе санның берәмлекне кушу нәтижәсендә килеп чыгу күзаллауын формалаштыру; 8 саны һәм 8 цифрасы белән таныштыру.Геометрик фигуралар турында белемнәрен ныгыту.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 194-199 бит

	4	Кабатлау. 1-8 гә кадәр санарны кабатлау.Кире тәртиптә санын белергә өйрәнү. Предметларның геометрик формаларын искә төшерү.Сөйләм телен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 175-198бит.
Апрель	1	Озынлыгы,калынлыгы һәм киңлеге буенча чагыштыру. Предметларның үзлекләрен әйтә белергә өйрәтү.1-8 гә кадәр санау тәртибен кабатлау.Фикерләү һәм сөйләм телен үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 199-202 бит.
	2	Кабатлау. Предметларны чагыштыра белүне искә төшерү.Бер зурлыкта булган предметларны төркемнәргә бүлүгә өйрәтү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 194-202 бит.
	3	Цилиндр. Цилиндр һәм аның үзлекләре белән таныштыру.Предметлардан цилиндрга оxшаганның табырга өйрәтү.1-8 гә кадәр санауны кабатлау.		Л.Г.Петерсон. “Игралочка” 202-207 бит.
	4	Кабатлау. Геометрик фигураларны искә төшерү. Уенда атап әйтә белергә өйрәтү.Игътибарны, логик фикерләүне үстерү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 202-207 бит.
Май	1	Конус. Конус һәм аның үзлекләре белән таныштыру; 1-8 гә кадәр санау.Әйбернең формасы кайсы геометрик фигурага туры килүен аңлату.	Табышмак куллану.	Л.Г.Петерсон “Игралочка” 207-211 бит.
	2	Призма һәм пирамида. Призма һәм пирамида турында күзаллауларын формалаштыру.Әйләнә- тирәдә призма һәм пирамидага оxшаш предметларны әйтә белергә өйрәтү.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 211-216 бит.
	3	Геометрик фигуралар. Геометрик фигуралар һәм аларның үзлекләре турында белемнәрен ныгыту;план белән куллану алымын өйрәтү; әйберләрне оxшаш билгесе буенча берләштерүне формалаштыру.		Л.Г.Петерсон «Игралочка» 216-219 бит.
	4	Кабатлау. Санау алымнарын ныгыту; геометрик фигуралар турындагы белемнәрен кабатлау.		Л.Г.Петерсон “Игралочка” 194-202 бит.

